Biblioteca Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚARILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul IV, nr. 37 (183) - joi 12 septembrie 1957 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

DISCUȚII DESPRE REFLECTAREA ACTUALITĂȚII IN LITERATURĂ

Convorbire cu V. EM. GALAN despre Perspectiva scriitorului

Incercasem la sfîrșitul lecturii primului volum din romanul „Bărăgan" să-mi închipui evoluția probabilă a unui erou comunist cum este Anton Filip. Mi se impusese în minte fermitatea convingerilor sale. Eroul nostru trăia cu o deosebită intensitate sentimentul acut al răspunderii de luptător devotat cauzei partidului. Am retrăit ceva din atmosfera sufletească a personalității acestui erou, atunci cînd l-am ascultat pe V. Em. Galan vorbind despre problemele importante care frămîntă astăzi obștea scriitoricească.

Observațiile lui V. Em. Galan vădesc o chibzuință mai veche, ele par a fi răspunsuri ivite în procesul propriei creații din cîntărirea unor argumente asupra cărora scriitorul a zăbovit îndelung și a revenit deseori. El este încredințat că forța adevăratei literaturi, capabilă să emoționeze și să transforme conștiințe omenești, mărește astăzi responsabilitatea artistului realist-socialist.

De aceea exigențele sale estetice implică preocuparea activă pentru înțelegerea sensului obiectiv al dezvoltării fenomenelor vieții. In acest sens necesitatea clarificării perspectivei i se pare esențială. Convorbirea noastră a început printr-o referire la o discuție care a avut loc în urmă cu cîtăva vreme cu Francisc Munteanu...

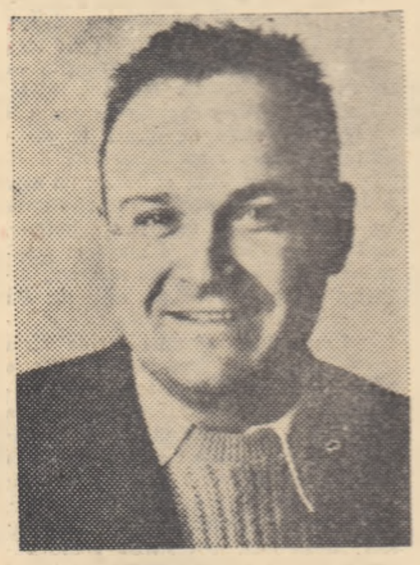

— Mi s-a părut interesantă soluția pe care o propunea Francisc Munteanu în legătură cu unele probleme privind desfășurarea procesului de elaborare artistică. El vorbea despre o anume „preelaborare"... Ce înțelegeți prin acest termen?

— Știu eu ce să înțeleg?! De un timp încoace, ori de cîte ori aud vorbindu-se despre literatură, mă cam încearcă, văd, un soi de fobie a termenilor noi. Mi s-a tras, bănui, năpasta, din lectura unor studii și articole de critică literară relativ recente: le-am citit, le-am recitit, am tradus în vorbe de rînd termenii nou creați, și, așa, cu sudoarea frunții — pentru că era tare mult de tradus! — am căzut la ideea fixă că sub termenii aceștia noi se ascund prea deseori idei vechi: vechi în sensul de „contrar noului". Și se ascund, adesea, chiar de către autorul respectivului termen.

TERMINOLOGIA DISCUȚIILOR LITERARE

— Rămînem la generalități? Sau...

— Să nu rămînem. Disputa în jurul termenului „erou ideal" n-a scos din anonimat numai palavragiii: a avut și victime. La fel disputa în jurul termenului „exagerare conștientă"; sau, mai recent, la noi disputa în jurul termenului „modernism" — nou și el, nu prin rezonanță, ci prin conținutul care i se presupunea. Eu am urmărit dezbaterea ca autor de proză, nu ca poet liric. Am reținut, traducînd în limbaj curent noii termeni ivîți în dezbatere cu duiumul, că „modernismul" își atribuie unele trăsături pozitive care aparțin de fapt realismului socialist sau literaturii în genere, trăsături pe care apoi le anulează cînd cere literaturii: 1. Să arunce anatema asupra faptului divers și asupra tuturor „gazetărismelor" care-și trag tema din anatemizatul fapt divers. 2. Să arunce la gunoi genul epic. 3. Idem, tot ce aduce cît de cît a polemică, asta fiind de asemenea „gazetărism". 4. Să fugă de șabloanele recente dar nu luptînd împotriva oricăror șabloane, ci reluînd șabloanele cu care au dat faliment în căutările lor, atîți literați din perioada 1920—1940. Or, cu un asemenea punct de pornire, s-o fi putînd face „modernism" dar proză nu! Și nici nu s-a făcut: nu cunosc încă, printre prozatori, victime ale „modernismului".

— Credeți că printre poeți ar exista asemenea „victime" cum le numiți dvs.?

— Cred că da: cercetează colecția revistelor literare din ultimul an. Dar am citit și o carte — versurile lui Petre Stoica. Un poet, mi s-a spus, foarte tînăr. Probabil, într-adevăr, un viitor poet: sînt în cartea lui cîteva versuri, cîteva imagini, care, efectiv, par a fi opera unui poet. Totuși, după mine, cartea, în cea mai mare parte a ei, e o jalnică platitudine. Incearcă să re-

Miron Dragu

(Continuare în pag. 4)

Caracterul umanist al satirei

Am spus-o răspicat de la tribuna primului nostru Congres și o repet și acum: împotriva tuturor balastului care mai împiedică zborul omului către adevărata libertate, [illegible] sentimentală este contraindicată. Pentru extirparea tumorilor — sînt necesare intransigența și lupta susținută prin toate mijloacele — inclusiv satira înaltă, majoră. Sînt convins că satira are un caracter umanist prin însăși esența și finalitatea ei.

Deși, parafrazînd pe Iuvenal, am afirmat cîndva că „difficile est de satira non scribere", constat cu uimire că discuții asupra satirei — implicit firește satirei — nu se prea duc în revistele noastre literare. Bisturiile critice stau încă în etuiuri. Sala de operație e pregătită. Nu-s gata măsurile aseptice sau lipsește cazul clinic? Se prea poate și asta: unele maze satirice — serioase — [illegible] — [illegible] ... [illegible] să fie bine primitoare de fenomene negative. Consecința? Referindu-mă la poezia satirică, observ [illegible]. Să-și fi pierdut oare poeții satirici capacitatea de a percepe comicul? Nu cred. Atunci? Doar simțul umorului este înnăscut și nu lipsește decît la „oamenii [illegible]", la care — cum spune Mihalkov — „elementul pozitiv e mai puternic decît [illegible]"...

Deși [illegible], [illegible] ... „un bun". Decît [illegible] pe constructiv și pe [illegible] satirică. De aceea și critic, fără a fi negativist. Am învățat de la Scedrin că e bine să constați în regatul umbrelor tot ce și-a trăit traiul și în același timp să cugetezi [illegible]. Dar cum și în ce proporție? Cît [illegible] trebuie pus pe un taler al balanței formalist-schematic, cît negru pe celălalt taler? Insăși această întrebare e un vestigiu al „schematismului", maladie de care am suferit [illegible] (alifiez, din idilism, perfectul compus).

Are perfectă dreptate tov. Silvian Iosifescu cînd afirmă că în practică, distincția dintre critică și negativism mai ia adesea aspecte scolastice sau de contabilitate simplistă". Căci este simplist și ridicol să arunci în bolgiile dantești pe un satiric, pentru că cenușa operei lui conține — la crematoriul critic — 2 grame negru + 1 gram alb = negativism, iar pe alt satiric să-l ridici „fita-mare" în paradisul [illegible] [illegible], pentru că [illegible] [illegible] conține — la [illegible] — 2 grame alb + 1 gram negru = critică constructivă. Mă ridic la părerea că [illegible] [illegible] istoriei, nu poți [illegible] de estetic și de [illegible]. Și [illegible] [illegible] și [illegible] [illegible], și sarcasmul lui Swift, și [illegible] [illegible], și [illegible] [illegible], și [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Nicolae Tațomir

(Continuare în pag. 4)

Domnului Emil Cioran

bun liberal, om inocupat și pamfletar fără obiect

La PARIS

Eram mic copil cînd Octavian Goga, foarte mare poet și în deplin acord, atunci, cu sensibilitatea profundă a poporului, a adresat contesei-poete Anna de Noailles, sub formă de grav și disprețuitor poem, un avertisment și o lecție de conștiință națională și demnitate umană. Contesa, neliniștită în cine știe ce complex metec al ființei sale pariziene, simțise nevoia să dea saloanelor care-i lansau poezia, de altfel foarte frumoasă, o nouă dovadă de apartenență totală, disprețuind în public și cu voce tare acea jumătate de sînge romînesc pe care, mereu stupefiată și furioasă, o afla curgînd în vinele sale ori de cîte ori proceda la analiza istorică și genealogică a ilustrului său sînge francez. Goga, poet el însuși, și cu mult mai mare, îi reamintea contesei și poetei că a-ți renega patria, poporul, limba, este un act nedemn, absolut antipoetic, și în ultimă instanță, grețos, — și i-o reamintea pe un ton sacerdotal, în cadențe magice, totul de un efect care depășea cu mult cuvintele, cutremurător. Cuvintele acelea le-am uitat pînă la ultimul, dar nu și poemul, care continuă să trăiască difuz în sufletul meu dîndu-i o specială capacitate de tresărire și răsunet față de toate actele asemănătoare comise de intelectuali romîni rătăciți sau fugiți prin țări străine. Există însă nuanțe: mînia pe care ne-o provoacă întotdeauna nu exclude, cîteodată, amărăciunea... Cu o astfel de amărăciune, domnule Cioran, îmi iau libertatea de a interveni în corespondența dumitale cu „un prieten de departe", din care am surprins un moment în revista N.N.R.F. — august 1957. Fără a fi acest prieten, crede-mă că nu-ți sînt, sau nu-ți sînt încă, dușman. Crede-mă de asemenea că sînt un om distrat și chiar nepăsător față de secretul de relații și de idei al semenilor mei, încît mă pot declara, și garanta, discret. Pe deasupra, nu izbutesc să mă mai interesez de „păreri" individuale, considerînd că o opinie nu e demnă de luat în considerare de către mine decît atunci cînd agită cel puțin cîteva milioane de indivizi, rezervîndu-mi de altfel dreptul de a o urmăa la coș fără nici o ezitare. Iar a mă băga în vorbă, fie și, sau mai ales, într-una din „acele interminabile conversații al căror secret îl are — sau mai curînd îl avea — peninsula balcanică", după cum spui dumneata, mi se pare uriaș de zadarnic, obositor pînă la sleire. Vezi deci... Dacă prietenul căruia îi răspunzi ar fi venit la mine să-mi citească scrisoarea de dumneata adresată lui, l-aș fi rugat să păstreze pentru sine întreg conținutul ei, cu toate că numele dumitale mi-ar fi stîrnit, în virtutea unor obișnuințe mai vechi, o vie și puțin vicioasă curiozitate intelectuală. Dar eu știu că acest prieten nu există, după cum știu că un plic făcut din copertele unei reviste de mare circulație și prestigiu nu ți-a putut da dumitale iluzia corespondenții secrete și inviolabile. Și mai știu că dumneata ai scris această scrisoare pentru a fi citită nu de prietenii de departe, ci de cei de aproape, sau de cei pe care vrei să ți-i faci prieteni de aproape, adică de francezi, și de englezi, și de italieni, și de nemți, și nu de ruși, și de maghiari, și de noi, de romîni, de romînii de aici. Ai scris-o deci pentru a cîștiga prietenia acelor oameni, a acelor englezi, francezi, italieni, americani sau nemți, care printr-un joc al forțelor istorice de o limpezime asupra căreia nici măcar dumneata nu poți emite o judecată dublă (deși declari că acest mod de a judeca e înscris în natura dumitale cea mai intimă), a acelor „occidentali" așadar, care au devenit dușmanii țării romînești și ai poporului romîn. Ai țării și ai poporului romîn, înțelegi domnule Cioran, — adică ai țăranilor romîni, deci ai țăranilor ardeleni, — și dumneata ești ardelean — ai popilor romîni, da, și ai celor de prin părțile Sibiului — și dumneata ești, dacă nu mă înșel, tot feciorul unui popă de prin Rășinari —, ai muncitorilor și ai boemilor romîni, ai contabililor și ai șuetarilor de cafenea, ai gazetarilor, soldaților, brutarilor, lăutarilor și aviatorilor romîni, ai bibliotecilor, ai scriitorilor, ai universitarilor și ai gîndirii romînești — și dumneata, oricît de mare și de neașteptat, ești fructul acestei intelectualități și al acestei gîndiri, oricît de modestă și umilă —, ai femeilor și pruncilor, ai aerului, pietrelor și frunzelor, ai cuvintelor, ai morților și umbrelor, a tot ce este concret și impalpabil, abia schițat sau de mult apus, cadaveric sau nădăjduit, pulbere, gunoi sau viitor, a tot ce este indivizibil în spațiu și în timp sub semnul poporului și destinului romînesc, și al unei legi istorice și omenești pe care, aici, numai noi o putem îndeplini, așa cum o îndeplinim azi, și nu altfel. Și dumneata soliciți prietenia, sau măcar îngăduința, acestor oameni, căci o soliciți, deși, printr-o neașteptată și penibilă ultimă pudoare, și printr-un abuz de o tot atît de gravă și penibilă, și nu știu — zău — dacă ultimă, indelicatețe, le trimiți scrisoarea dumitale, petiția dumitale, oferta dumitale, pe adresa noastră. Iată ,o expediem, ghicindu-ți dorința, à qui de droit, cum ai spune dumneata în limba pe care ți-ai apropriat-o printr-un „coșmar" de dificultăți, și în a cărei scriere o singură frază cît de cît corectă, îți pretinde incalculabile „consumații de cafele, țigări și dicționare"...

Mi se pare că era să mă las tîrît de un apel al indignării, cedînd, cum spui dumneata, unei „humori" sau, cum aș spune eu, unei reacțiuni fi-

Radu Popescu

(Continuare în pag. 4)

ȘT. LUCHIAN — „Gheretă din cartierul Filantropia"

Însemnări

Reverie în expoziția lui LUCHIAN

Am petrecut un ceas al dimineții în fața picturilor lui Luchian, adunate în mare număr la Muzeul de Artă al Republicii. Mă gîndeam, zăbovind în fața lor, că acei dintre vizitatori care au mai cunoscut înfățișările țării vechi, au o calificare specială pentru a înțelege mai bine imaginile pictorului, cu o simpatie mai adîncă pentru sufletul cu care a întîmpinat-o. Nu l-am văzut pe Luchian niciodată, dar nu mi se pare necunoscută figura slăbită a autoportretelor, cu ochii lor plini de bunătate, uneori mai încruntați, alteori cu o lucire îngrijorătoare în ei. Imbolnăvindu-se încă din vîrsta tinereții și, ducîndu-și apoi, de-a lungul anilor, martiriul suferinței, artistul a ținut necontenit să se înfățișeze pe sine. Intr-o operă susținută de un curent liric atît de personal, era necesar să se arate ce fel de om a fost pictorul care a privit către înfățișările țării sale, în formele lor rămase neschimbate de multă vreme. A fost un om al epocii în care genialitatea sau numai superioritatea de un fel oarecare a spiritului se însoțea atît de des cu boala, cu durerea, cu singurătatea, încît un zăbranic de doliu pare a coborî asupra acelui răstimp. Soarta lui Luchian reproduce unul din destinele romînești ale generației post-eminesciene, pe al lui Iosif și Anghel, pe al lui Ilarie Chendi și Coșbuc, pe al lui Ștefan Petică, P. Cerna și Emil Gîrleanu și pe al altor altora, neajunși la notorietate, săgetați în zborul lor. Și iată că-mi apar, din trecut, zeci și zeci de oameni, îmbolnăviți de tineri, îngenunchiați curînd, prieteni și tovarăși ai tinereții, de a căror bunătate și inteligență m-am bucurat, pierduți pe drumul vieții, plînși la vremea lor. Ii adun pe toți într-o singură imagine și pe-aceasta o recunosc în autoportretele lui Luchian.

O, prieteni ai vechimii, al căror nume mi-l silabisește amintirea! Ne întîlneam în mahalalele copilăriei, pe străzile vechi ale orașului nostru. S-a construit mereu de-a lungul deceniilor, dar rareori cu preocuparea de frumusețe sau de durată. Astăzi încă, în unele din punctele orașului vechi, mă uimește modestia așezărilor omenești. Ce gîndește despre sine, ce drepturi își recunoaște, ce pretenții înalță în fața vieții omul care ridică în grabă, în neorînduială, cu materiale inferioare, un adăpost sumar, pentru el, pentru familia lui, pentru calabalîcul lor. N-a fost frumoasă și nici fericită mahalaua romînească. Frumusețea presupune în acel care o întocmește afirmație optimistă a vieții, bună dispoziție, bucurie și încredere în viață. Dar acolo, în Mahalaua dracului, pe care o zugrăvește Luchian, bucuria și încrederea în viață n-apar în nici una din formele lor. Adeseori m-am întrebat, strecurîndu-mă pe lîngă zidurile caselor abia mai înalte decît un stat de om, cu ferestre înguste către strada bolovănoasă, dacă un suflet mare, o concepție îndrăzneață a minții pot înflori în acele vizuini. Cadrul a fost, desigur, strîmt, apăsător, dar sufletul omului a tresărit și acolo și cîteva din mesajele romînești au pornit din neorînduiala și tristețea mahalalei. Luchian i-a dat, în pictura lui, un loc pe care îl găsesc mai mare decît mă așteptam, acum cînd îi privesc lucrările adunate laolaltă. Il însoțesc în plimbarea lui pe străzile copilăriei, cu inima rănită de un dor, de o aspirație către frumusețe și lumină, care a fost a atîtora de-a lungul generațiilor.

Din cînd în cînd se arăta și cîte o locuință mai bine clădită. Impingeai poarta de fier scîrțîitoare, treceai printr-o perdea de copaci, străbăteai curtea năvălită de ierburi și puteai apoi să te odihnești pe treptele casei, printre efluviile grădinilor, ale cîmpiilor din preajmă. Creșteau acolo margarete și dumitrițe, gălbenele, violete și părăluțe, garoafe și crizanteme, albăstrele, tufănele și trandafiri, gura-leului și iriși, flori de cîmp sau de grădină, împodobite sau umile, atît de deseori botezate cu diminutive de către dragostea gospodarilor și gospodinelor care le adunau în jurul lor pentru a înveseli fereastra, straturile curții, grădinița dinspre stradă cu adresări speciale pentru trecătorul lipsit de grabă. Luchian le-a pictat pe toate, făcîndu-le să se aprindă, să ardă ca un jăratic, să strălucească nu printr-o lumină primită de la un izvor exterior, ci prin propria lor incandescență. S-a văzut mereu în Lu-

Tudor Vianu

(Continuare în pag. 5)

Aș vrea să las în urmă...

Aș vrea să las în urmă amintirea
Unui bătrîn ce-a fost băiat de treabă
Și care nici nu mustră, nici nu-ntreabă,
Nici nu-și meșteșugește nemurirea.

Trecu prin viață fără multă grabă
Cam trist, deși glumeață-i era firea,
Dac-a visat, cîndva, nemărginirea,
L-a-mpotmolit voința lui prea slabă.

Pe lespedea-i din urmă să nu scrie
Urmașii, vreun crîmpei de poezie:
Bogată-i moartea, slova prea săracă.

A scris pentru copii, pentru opincă;
S-a îndeletnicit cu viersul, încă
N-a fost în stare altceva să facă.

Salonul vechi...

Salonul vechi, cu scrinuri afumate
S-a înecat în umbră și tăcere...
Cutia nu mai cîntă „Miserere",
In sobă-i frig. Pendula nu mai bate.

Păienjeniș se țese prin unghere...
Subt cadrele ovale și uscate
Mănuși cu degetele retezate
Dantela și-au descămoșat, stinghere.

In catifeaua negrelor fotolii
N-a mai rămas nici urma unei molii.
Au vestejit ghirlandele de roze,

Junona, Jupiter, Poetul, Muze:
Olimpianele apotheoze
Pictate în tavan subt Vodă Cuza.

Victor Eftimiu

CĂRȚI NOI

PERPESSICIUS: „Mențiuni de istoriografie literară și folclor"

Volumul acesta compact, de peste 500 de pagini, (apărut la ESPLA), confirmă în cîmpul culturii noastre o prezență de mare prestigiu, activă în diverse direcții, chiar dacă mai puțin, — spre regretul autorului însuși, și, firește, al nostru, — în aceea a publicisticii curente. Reluarea în ultima vreme, de către autorul menționat a mențiunilor critice, a uneltelor de cronicar literar, căruia le poartă o mărturisită dragoste, stinge și acest regret în trecut.

Spre istoria literară și studiul folclorului, Perpessicius a fost împins, evident, nu de constrîngerea unor circumstanțe trecătoare, ci de o pasiune cu adînci rădăcini. Dacă am reține numai îndelungatul contact intim cu laboratorul de creație eminescian, și încă ar fi prea destul pentru a explica o preocupare de durată și profunzime. Emoția care răzbate, printre indicațiile tehnice de metodă, în post-fața despre farmecul manuscriselor — la volumul a cărui apariție o salutăm — ne apare, în această privință, pe deplin edificatoare. In mențiunile de istoriografie literară și folclor, locul întîi aparține cercetătorului minuțios, care duce investigația pînă în adîncul lucrurilor, fără a se mulțumi vreodată să lucreze cu datele comunicate de alții. Nu numai cercetarea manuscriselor — concluziem, după analiza autorul pare a fi de altă părere — deschide porți tainice spre înțelegerea epocilor și oamenilor de altădată, ci și răsfoirea paginilor de vechi publicații. In studii substanțiale ca acelea despre Petică în lumina noilor manuscrise sau despre Iordache Golescu, se valorifică în chip exemplar depozitele ce armată scriitoricească, dar în instantaneele despre literatura anului 1848 și în cîte pagini litera tipărită, de azi, e făcută să vor-

Ion Roman

(Continuare în pag. 4)

NINA CASSIAN: „Vîrstele anului"

Numai rareori un poet dotat cu spirit critic și reflexiv, înclinat spre rezervă intelectuală și luciditate temperantă, păstrează înfocarea originară a inspirației. Nina Cassian reprezintă în lirica noastră, cam derutată în ultima vreme, o asemenea fericită excepție și totodată nouă, surprinzătoare excepție, dacă ne gîndim că recentul volum („Vîrstele anului", apărut la ESPLA) o exprimă pentru întîia oară cu toate virtuțile desfășurate și realizate. Nina Cassian este oare o cerebrală, ori o poetă spontană, sentimentală, feminină și ardentă? Astăzi, aceste întrebări sînt hotă-

L. Raicu

(Continuare în pag. 4)

PROVERBE: *DIN GURĂ ÎN GURĂ A AJUNS LA URECHILE LUI VODĂ*

PERAHIM 57

Teatrul lui CARAGIALE în imagini și culori

Albumul lui W. Siegfried, maestru emerit al artei și laureat al Premiului de Stat, apărut la ESPLA, cu titlul: „Personaje și decoruri din teatrul lui Caragiale" e precedat de un „Cuvînt înainte", semnat de Petru Comarnescu, cunoscutul critic de artă. Acest „Cuvînt înainte", un adevărat studiu, ca întindere și intenție, agită multe idei și comunică informații bogate. L-am fi dorit mai puțin avar în impresii de artă și mai controlat din punctul de vedere al informației. Și mai ales am fi dorit ca încheierile să fie mai explicite. Ce vrea să spună Petru Comarnescu în concluzia critică astfel formulată: *„Firește, noile puneri în scenă nu sînt lipsite și de unele limite, șovăiri sau exagerări"*. Și mai departe: *„Ideile dramatice ale lui I. L. Caragiale pot fi adîncite și dezvoltate scenic și mai mult — avînd o tinerețe fără bătrînețe — iar cu prilejul reluării acestor piese pe scenele noastre, în fiecare nouă stagiune, oamenii noștri de teatru își dau silința de a adînci din ce în ce mai temeinic creația marelui dramaturg clasic"* (pag. 21)

Latura descriptivă a studiului e o contribuție pozitivă prin terminologie, înainte de orice. Spectatorul e la el acasă în lumea personajelor lui Caragiale, dar nu știe să se descurce singur printre piesele de mobilier, reconstituite cu un adevărat fler arheologic de Siegfried. In această direcție, comentariul lui Petru Comarnescu e binevenit. Mai discutabile sînt intervențiile sale de cicerone în lumea politică a epocii sau a momentului lui Caragiale. *„In capodopera lui Caragiale, „O scrisoare pierdută", conservatorii aflați „la putere" sînt firește oameni cu moșii și stare înfloritoare"* (pag. 16). Este drept că mulți dintre „vîrfurile" conservatorilor erau moșieri, dar la putere în acel moment nu erau conservatorii, ci liberalii, care făcuseră alegeri în aprilie-mai 1883, pentru constituanta menită să revizuiască Constituția. Ce se discută în actul al III-lea din „Scrisoarea pierdută", decît revizuirea Constituției? *„Zoe Trahanache, soția altui fruntaș conservator, Zaharia Trahanache?"* Semnul de întrebare ne aparține. Trahanache, ca și toți fruntașii vieții publice care se perindă în casa lui Tipătescu (actele I—II), sînt liberali, cu excepția lui Cațavencu și nu prea, deoarece Cațavencu e tot liberal, însă șeful unei fracțiuni independente. Politicienii conservatori lipsesc din această comedie, organizația locală neprezentîndu-se în alegeri, dintr-un motiv sau altul. E clar?

După Petru Comarnescu, Caragiale *„se străduia să întrebuințeze cele mai variate și mai plastice mijloace pentru caracterizarea eroilor, fie prin definirea portretului fizic, fie prin descoperirea mișcării, a costumului, a mediului respectiv"*. Observația generalizatoare este eronată. Caragiale își caracterizează apoape exclusiv personajele în dialog, prin vorbirea lor. Limbajul e mijlocul principal și statornic prin care se exprimă sufletește și socialmente, individual și tipic, eroul caragialian. Portretul fizic îi e aproape totdeauna indiferent, ca și costumul și decorul casnic. *„Descrierile vestimentare, uneori deosebit de amănunțite, nu sînt făcute la întîmplare sau pentru a constitui un simplu document al epocii, ci tocmai pentru a descrie caracterul sau modul de viață al personajului și lumii* lui". Și ca exemplu, comentatorul dă o schiță a lui Caragiale din „Claponul" (1877), cu titlul „Smotocea și Cotocea", retipărită în „Moftul român" (1893), cu titlul schimbat: „Leonică Ciupicescu". In genere, Caragiale, spirit de o curiozitate universală, atît de expansiv în conversație dar tot atît de încorsetat în rigorile formei, nu se interesa de fizionomii și de interioare. Opera lui sub acest aspect numai, are un caracter de austeritate, sporit prin absența simțită a naturii cosmice, a peisajului. După Comarnescu, *„Zoițica devine în fapt șefia politică a județului"* și *„face parte din galeria femeilor [illegible] ale burgheziei și aristocrației"*. Un fel de Doamnă Chiajna, pe planul comic, nu-i așa? In realitate, Zoe se zbate grozav să-și *„salveze onoarea"*, adică pentru păstrarea aparențelor, dar nimic nu ne îndrituiește să afirmăm ceva despre rolul ei politic. In afară de circumstanța pierderii biletului ei de amor, Zoe nu e decît roaba convențiilor sociale. Dacă ea ar fi fost adevăratul conducător județean, n-ar fi consimțit la candidatura de la centru, a lui Agamiță Dandanache și n-ar fi exclamat: *„Mi-e frică!"*..., la fixarea candidaturii lui. Frica o domină, ca o consecință a *„mondenității"* ei.

★

Decorurile lui Siegfried înfățișează scena, cu unele retușe în privința poziției ușilor și a ferestrelor, ca în interpretarea lui Sică Alexandrescu („Caiete de regie", ESPLA. 1956). Cum vedea Caragiale scena? În modul cel mai simplu. Iată-i indicațiile, la „O noapte furtunoasă": *„O odaie de mahala. Ușă în fund dind în sala de intrare; de amîndouă părțile ușii din fund, cîte o fereastră. Mobile de lemn și paie. La stînga, în planul întîi și-n planul din fund cîte o ușă; în dreapta, pe planul al doilea altă ușă. In dreapta în fund, rezimată de fereastră, o pușcă de gardist cu spanga atîrnată lîngă ea"* (citat după ed. I. 1889, pag. 3). Alta e configurația scenică din album, care ne dă numai zidul din fund și peretele din dreapta: pe primul ușa, pe celălalt ferestrele. Siegfried transformă mobila de paie în fotoliu și canapele tapisate, adaugă covoare, draperii, tablouri și o serie de obiecte casnice în stilul epocii, deosebit de sugestive și pe gustul micii burghezii care prinde cheag. Rică arborează un costum fantezi cu guler de catifea, cu floarea la butonieră la o oră de noapte înaintată și un lanț de ceasornic cu breloc. Costumul de ofițer de gardă civică al lui Titircă nu corespunde cu textul reproducerii date de Vasile V. Dașcovici(?) „Istoricul [illegible] poliției Capitalei". București, 1894, pag. 5[illegible], unde se adaugă o basma înnodată, și chipiul mai înalt, cu pene atîrnînd pînă la umăr. Pantalonul nu cunoștea încă dunga, introdusă mai tîrziu, dar care se regăsește în album la [illegible] și la domnul „Jane" din „Scrisoarea pierdută".

Caragiale nu e mai explicit asupra decorului nici în această piesă, unde același decor, la Tipătescu acasă, e cînd „o cancelarie bine mobilată", cînd „salon". Siegfried a interpretat larg noțiunea de salon și l-a mobilat luxos, ca pe un salon provincial de nuanță metropolitană. Zoe arborează rochii elegante cu volane și turnură, pînă-n pămînt. Intr-un loc ea e figurată cu [illegible] creștet și cu o altă nuanță de păr, poate ca să sugereze adevărul axiomatic: „souvent femme varie". Artistul scenograf, înzestrat cu o fantezie delectabilă, excelează în costumele [illegible] din „D-ale carnavalului". Aci e cîmp liber talentului scenograf, să compună costume multicolore, să [illegible] contururi rotunde și zvelte, să drapeze la nevoie, să dea un [illegible] femeilor. Intors la cotidianul din „Conul Leonida" pictorul beneficiază de aceeași libertate în distribuirea mobilei, în fixarea calității ei, în interpretarea costumelor etc. De ce a așezat Caragiale paturile „de o parte și de alta a scenei"? Probabil ca bunii soți să-și schimbe impresiile de la distanța vîrstei canonice. La Siegfried ele-s mai alăturate, despărțite doar printr-o masă de noapte comună. Cine i-ar putea reproșa aceste retușe? Sau faptul că nu regăsim la Coana Efimița fusta de flanelă roșie? Ori că Safta aduce lemnele într-un coș, în timp ce autorul o făcea să intre „cu un braț de lemne"? Sau că pe masa la care-și bea Leonida cafeaua arde o luminare, în locul lămpii de gaz? Peste tot, mobilierul, în viziunea lui Siegfried, e [illegible] să potențeze [illegible] de la sfîrșitul de veac trecut, și creeze un climat mai puțin auster decît în comedia lui Caragiale sau în viziunea sa nedecorativă a interioarelor. [illegible] acuarelelor dau un aer [illegible] teatrului caragialian, care seduce la răsfoirea albumului. Te desparți cu regret de [illegible]. Cîteva din aceste schițe, văzute în albumul apărut mai acum trei ani: „I. L. Caragiale, omul și opera" (ESPLA), în seria [illegible] o înfățișare mai realistă, mai veridică. Fireasca vervă și [illegible] al pictorului scenograf [illegible] fără să vrea ceea ce am [illegible], să privim cu mai multă severitate.

Șerban Cioculescu

CURIER literar

AU IEȘIT DE SUB TIPAR:

„Opere" volumul X de Mihail Sadoveanu cuprinde: „Zodia Cancerului", „Depărtări" și „Baltagul". Note de Profira Sadoveanu. Volumul a apărut într-un tiraj de 20 mii exemplare.

„Poezii și proză" de Dimitrie Anghel. Ediția este îngrijită de Mihail Dragomirescu; prefața: „Un scriitor uitat, Dimitrie Anghel" de Valeriu Rîpeanu. „Poezii și proză" de Dimitrie Anghel a apărut într-un tiraj de 30 mii de exemplare.

„Versuri" de Otilia Cazimir, selectează bucăți din volumele: „Lumini și umbre" (1923), „Fluturi de noapte" (1927), „Cîntece de comoară" (1930), „Poezii" (1939) și „Versuri inedite" scrise între anii 1940—1946.

„Proză" de I. Al. Brătescu-Voinești reunește volumele „Intuneric și lumină" și „In lumea dreptății", cu un cuvînt înainte de Mihai Gafița. Proza lui Brătescu-Voinești a apărut într-un tiraj de 30 mii exemplare.

„Concert din muzică de Bach" și „Drumul ascuns", romane de Hortensia Papadat-Bengescu au apărut într-un singur volum, cu o post-fața de Silvian Iosifescu.

MARIA GRIGORESCU-VASILOVICI „Muncitor"

Răsfoind REVISTELE

„Scrisul bănățean", nr. 8

Raportat la precedentele apariții ale „Scrisului bănățean", nr. 8 e variat, sub raportul conținutului, și în chip îmbucurător mai dens.

Pe linia poeziei [illegible] simple, de unde și efectul emoțional al unor versuri publicate în ultima vreme și al căror timbru degajă o impresie de firesc. Al. Jebeleanu ne comunică dintr-un „Jurnal de călătorie" cîteva poezii dintre care „Contemplație" ni se pare cea mai reușită. Din restul poeziilor apărute în revistă, prea numeroase trădează deficiențe în expresie (Ilie Măduță, Valeriu Gorunescu, Al. Velciu) sau rămîn tributare unor modele [illegible].

Proza se prezintă de astă dată ca cel mai [illegible] al numărului. Semnalăm un interesant fragment din romanul „Mitra" Titus Popovici, iar Mircea Serbănescu nuvela „La [illegible] în 1956". [illegible] din urmă, cu [illegible] de unde [illegible] și [illegible], este [illegible], a cîștigat în finețe analitică, atitudine absentă în scrisul autorului ei. Intilnirea unor colegi de liceu, după 20 de ani de la bacalaureat, [illegible] unor fizionomii ce [illegible] și [illegible] reacții [illegible] la evenimentele trăite de fiecare în parte în anii negri ai războiului și în perioada postbelică.

La rubrica „Studii", revista publică lucrarea „Despre teatrul lui Camil Petrescu". E dificil să facem o apreciere globală, dat fiind că studiul va continua și în numărul viitor. Discutabil, însă [illegible] scris, și cu o înclinare retorică ce ne displace în susținerea tezei proprii, articolul lui N. Ciobanu „Ce [illegible] fără anecdotică în poezie" rămîne din păcate singura contribuție critică referitoare la literatura contemporană. Celelalte trei: „Al treilea roman al lui Dimitrie Bolintineanu" (autor T. Vîrgolici), „Shelley sau despre triumful vieții și al binelui" (Petru Pascu), sau „Fișe pentru o discuție despre gust" (Leonard Gavriliu) *— deși utile — rămîn în afara celor mai stringente probleme pe care actualitatea le impune literaturii. Nu e reprobabil că revista face loc acestor articole, dar în principal ea trebuie să se preocupe de realizarea unui echilibru just între discutarea operelor ce înfățișează realitatea socialistă și cele închinate trecutului.*

Rubrica de „Miniaturi critice" mai bogată ca oricînd. Cuprinde opt breviare, în parte îngrijit scrise. Nedumerește procedeul lui Ilie Măduță care, discutînd în acest cadru volumul „Poeme simple" de Zaharia Stancu, se preocupă de sezisarea originalității poetice a autorului prin intermediul numeroaselor referințe la Blaga, Esenin, Ommar Khayam etc. Aserțiunea lui Zaharia Stancu [illegible] nu e întotdeauna fundată. Ar putea părea fortuită de n-ar fi mai degrabă întreprinsă dintr-un exces de erudiție insuficient digerată. Procedeul comparativ, cînd există temeiuri, are rostul să precizeze și să întregească profilul particular al unui creator. Dar greșit utilizat, cum e în cazul de mai sus, deservește o intenție, inițial pozitivă.

Cronica teatrală și muzicală, Instantanee, Revista revistelor și o suită de note, în parte spumoase, scrise cu vervă, întregesc un număr din perspectiva căruia credem că revista și colectivul ei redacțional s-au angajat pe drumul cel bun.

Cronicar

BREVIAR

MIHAIL LUNGIANU: „Pădurarul Stoichiță"

Volumul de nuvele și schițe de Mihail Lungianu, apărut recent în colecția „Albina", pune la îndemîna cititorului cîteva din lucrările unui scriitor modest și harnic din vechea generație.

Cuprinzînd lucrări publicate între 1905—1922 — una singură e datată 1948 — culegerea are meritul de a reține aspecte nu lipsite de interes din creația prozatorului. Chiar dacă, îndepărtat adesea, prin afilierea la sămănătorism, de tradiția literaturii noastre realiste, Mihail Lungianu, fiu al plaiurilor muscelene, a adus uneori, în scrisul său, cînd a reușit să se elibereze de tendințele idilizante, imagini veridice din viața satului. Majoritatea povestirilor incluse în volum se desfășoară în jurul unor întîmplări tragice. Pădurarul Stoichiță, tînărul Călin Presură, Ileana lui Gheorghiță, toți vor sfîrși dureros pentru că au încercat să se revolte împotriva stăpînirii. Alții, ca Grigore și Nicolae Voican, Alunița lui Roiban, sînt îngenuncheați de viață înainte de a-și fi cunoscut fărîma de fericire către care năzuiau. Dintre eroii cărora autorul le-a dat chip artistic, cel mai mult se impune pădurarul Stoichiță. Om cinstit, de o mare putere morală, luminat, Stoichiță întemeiază o obștie a satului, luînd în arendă moșia boierului. Pentru acest lucru arendașul însă nu-l poate ierta și caută prin toate mijloacele să-l aducă în sapă de lemn. In cele din urmă, deși nevinovat, pădurarul e condamnat la închisoare pe viață sub acuzația de a-l fi omorît pe arendaș. Cuvintele pe care le strigă el judecătorilor în instanță alcătuiesc un adevărat rechizitoriu împotriva regimului burghez opresiv.

Reintîlnirea cu proza lui Mihail Lungianu este binevenită.

C. Armașu

SHELLEY: „Opere alese"

Opera lui Shelley a fost pînă nu de mult puțin cunoscută în țara noastră.

Cîteva tălmăciri răzlețe — printre care poemul „Ciocîrliei" în versiunea lui St. O. Iosif — nu puteau desigur suplini lipsa unei antologii bine gîndite din poezia și proza acestui mare clasic al literaturii engleze. Volumul apărut nu de mult la E.S.P.L.A. prezintă pentru întîia oară cititorului romîn pe marele clasic englez într-un cadru mai amplu. Merituoasa lucrare a lui Petre Solomon cuprinde o bună parte a paginilor de proză ale lui Shelley: eseuri, studii, articole politice, apoi o selecție din opera sa poetică și, în întregime, Prometeu descătușat, *dramă lirică în patru acte pe care Gorki o așează în rîndul creațiilor monumentale universale, pe același plan cu* Faust*-ul lui Goethe. Textele din Shelley sînt precedate de un amplu studiu introductiv care, cu toate rezervele (de altfel de amănunt) exprimate în „Contemporanul", este deosebit de instructiv și ne dă o imagine succintă a epocii, omului și operei. Partea de proză a culegerii ne face să înțelegem mai bine de ce Marx îl considera pe Shelley un scriitor romantic-revoluționar făcînd parte din „avangarda socialismului".*

Petre Solomon a realizat o versiune romînească limpede și cuceritoare în partea de proză, avîntată și totuși distilată în poezie. Fraza, ca și versul, e fluentă și susținută, ferită de contorsiuni și de răsturnări topice. Rima, firească, nu forțează sensul și lasă imaginii întregul ei conținut. In satiră ca și în epopee, în elegie ca și în romanță, variata scală lirică a lui Shelley păstrează în romînește autentica ei bogăție și diversitate. In „Schițe de portret pentru doi oameni politici" de pildă, tălmăcitorul redă imprecația lui Shelley cu toată vigoarea ei și spontaneitatea indignării: Sînteți doi ereți turbați. Două scorpii sub o stîncă, / Doi lupi lacomi și uscați. / Doi croncani pe un hoit urcați, / Două vipere — și încă! *Sau în „Odă", închinată luptei pentru libertate a poporului spaniol, scrisă în 1819, îndemnul lui Shelley capătă în romînește ample sonorități:* Vă treziți, vă treziți, vă treziți! / Tiranii și sclavii-s dușmani din născare, / Recile lanțuri în praf le zvîrliți, / Pe gropile morților voștri... *Ne sună familiar, ca un cîntec popular romînesc, „Bocet":* Vînt aspru, plîngător, / Prea trist ca să mai cînți, / Vînt șui, care prin nori, / Prin noapte te frămînți, / Furtuna ce-n van plîngi, / Pădure, tu, scălîmbă, / Șes trist și rîpi adînci, / Bociți, căci lumea-i strîmbă!.

Alcătuirea volumului este deficitară; reprezentarea cam săracă și nu destul de caracteristică a poeziei lirice shelleyene reduce posibilitatea cunoașterii mai depline a operei marelui clasic. Contribuția pe care Petre Solomon o aduce avutului nostru cultural este remarcabilă și constituie neîndoielnic o frumoasă izbîndă pentru traducător.

I. C. Mătăsaru

SONIA LARIAN: „Cutia de sticlă"

O carte pentru copii într-adevăr educativă este foarte greu de scris. E un fapt îndeobște cunoscut că, înzestrat cu o puternică imaginație capabilă să combine elemente de realitate în ansambluri de o inepuizabilă varietate, copilul se lasă greu convins de orice abstracție. Literatura pentru copii trebuie să rezolve această dificilă problemă: să-i facă micului cititor accesibile o normă morală, un adevăr de viață, prin mijloacele cele mai potrivite înțelegerii lui. Cartea Soniei Larian „Cutia de sticlă" („Editura Tineretului") reprezintă o reușită în sensul celor afirmate mai sus.

Un școlar leneș capătă din senin o miraculoasă cutie de sticlă în stare să răspundă la toate întrebările posibile. Deși cu ajutorul ei devine un elev eminent, unanim prețuit pentru știința lui, el nu se simte mulțumit sufletește. Cutia dispare însă cînd micul ei posesor o întreabă de ce este nefericit, insistînd să primească un răspuns. Ba mai mult, școlarul cel leneș este el însuși transformat într-un băiat de sticlă și este nevoit să întreprindă o călătorie prin Impărăția Științei spre a-și redobîndi făptura adevărată. După o serie de peripeții simbolice el ajunge la bătrînul Răspuns, care i se arătase odată prin pereții de sticlă ai cutiei și acesta îi revelă că adevărata fericire depinde de el însuși, nu de ceva exterior. Rezumată, povestirea poate părea o simplă alegorie seacă. In textul original însă, acest pericol este evitat prin bogăția detaliilor concrete și mai ales printr-un umor direct, spontan, fără substrat pedant.

Impărăția Științei este alcătuită din diferite țări: a Matematicii, a Fizicii, a Zoologiei. In țara Matematicii oamenii sînt distrați (ca laputanii lui Swift) și poartă șube în miezul verii, ignorînd temperatura ridicată. Casele lor sînt construite în forme geometrice — piramide, conuri, cilindri. Intreaga țară e așezată pe o imensă tablă și cînd vreun trecător este apucat de „demonul" calculului el o poate folosi imediat, scriind pe ea cu o cretă pe care o are întotdeauna la îndemînă. Unele efecte de umor sînt obținute (ca și în „Alice în țara minunilor" a lui Lewis Carroll, cu care cartea Soniei Larian are unele puncte de contact) prin exploatarea echivocurilor verbale („Măturătorii adună resturile rămase de la împărțirile ce se fac peste zi", etc.).

Cartea Soniei Larian denotă pe lîngă talent și spirit de observație, o autentică înțelegere a copilului și a necesităților lui sufletești, intelectuale și imaginative.

Matei Călinescu

Cronica literară

C. IGNĂTESCU: „Romanțe de dragoste"

(Editura Tineretului)

Dacă alții mai tineri nu o fac, o face C. Ignătescu. A scris el, care părea definitiv cantonat la „romanțuri istorice", o carte mai apropiată de zilele vîrstei sale venerabile, de zilele noastre, și cu eroi comuniști. „Romanțe de dragoste" se desfășoară, mai exact se însăilează, în preajma și imediat după întoarcerea armelor împotriva fasciștilor, într-unul din orașele Moldovei de Nord, cea dintîi regiune de pe teritoriul țării eliberată de armatele sovietice. Situația nu a fost încă relevată pe larg în noua literatură, cu toate că o merită, prin originalitate. Acolo, în acea parte (orașul B. și ținutul din jur, este centrul acțiunii „romanului") s-a cristalizat prima formă de putere populară anticipatoare. Cum a fost posibil evenimentul? Ca urmare a fugii moșierilor, industriașilor și autorităților locale, populația s-a constituit în comitete cetățenești la orașe, în obști la sate care, sub îndrumarea comuniștilor și cu sprijinul comandamentului sovietic, au reînsuflețit viața, socială și economică, paralizată. Acesta este răspunsul scriitorului.

Muncitorii de la cea mai importantă moară județeană, a „Asociaților" producătorii „făinii cu cinci zero de aur", — împiedică transportarea principalelor piese, storc prin presiune directă asupra administrației salariile pe trei luni, reușind ca la sosirea trupelor roșii să redeschidă fabrica. Grupuri de oameni înarmați asigură, pînă la sosirea dezrobitorilor, paza orașului terorizat de — paradox — tocmai detașamentul trimis să-l protejeze (nu era de mirare, fiind alcătuit din foști ocnași mobilizați pentru reabilitare). Țăranii refuză să predea sau să-și nimicească rezervele, reclamă grîul și porumbul lucrat de ei pe care marii proprietari l-au hărăzit aceleiași soarte, ca nu cumva să cadă în mîna „inamicului"; mînă vitele în afara satului, tergiversează transporturile, pretind plata muncilor prestate din porunca abuzivă a jandarmilor iar la plecarea stăpînilor se asociază în vederea lucrării pămîntului, a aprovizionării orașelor. Comuniștii mobilizează energii competente sau numai binevoitoare pentru restabilirea, desigur rudimentară dar de însemnătate enormă atunci a rețelei sanitare apoi pentru reînființarea școlilor. Tot ei răzbunicesc spionajul militar și sabotajul operei de reconstrucție la care se dedau elementele reacționare rămase pe loc. Exponentul forței călăuzitoare a efortului colectiv, exponentul comuniștilor este Constantin Zarea, profesor și ofițer demobilizat ca invalid. Acesta e omniprezent. Nu există inițiativă și acțiune la care să nu-l întîlnim, mereu în frunte: de la arestarea chiaburului care a otrăvit iazul unei obști pînă la „prelucrarea" doctorului Matei ca să-și pună la dispoziția bolnavilor maternitatea — singurul spital în ființă. E cînd la sediul județenei, cînd pe străzi, cînd la adunările obștilor, dînd sfaturi practice sau transmițînd îndemnuri de luptă. De pildă, le cere să nu remită pămîntul boierilor întorși din refugiu și în care au intrat cu plugul. Lîngă el apar tovarăși ca Ile Cujbă, dar rar și cu rol de asistenți. Ubiquitatea nu e pentru nimeni un cusur, cu atît mai puțin pentru un comunist, și încă un comunist silit să lucreze în acele condiții imposibile. Neveridică e facilitatea cu care Zarea rezolvă și în genere se rezolvă dificultățile legate nu numai de cauzele obiective, dar și de inerția, de lipsa de experiență și de neîncrederea, de teama sădită în mintea multora față de bolșevici. Dacă ne amintim bine, numai o singură dată Zarea recunoaște că într-un sat lucrurile nu merg prea bine și că va trebui să se ocupe îndeaproape, iar de cîteva ori își zice sieși că e greu. Dacă a revenit sau nu acolo unde „lucrurile nu merg prea bine", nu se spune. Nici nu era nevoie fiindcă, așa cum Zarea e conceput — atotbiruitor — sîntem convinși dinainte că va izbîndi. Cînd are totuși o „problemă" îl consultă pe Radu, un tovarăș [1]) cam misterios probabil secretarul comitetului de partid al județului, pe care autorul îl ține în culise, deși el pare a fi creierul. Din asemenea „vizite" Zarea iese întărit și nu dă greș. Zarea cel neobosit și înțelept e bun, blînd — nu e mînios și violent decît la știrea întoarcerii vechilor stăpîni — și de o delicatețe, de o timiditate fecioreinică. Unica intimitate pe care și-o îngăduie cu d-ra doctor Bălașa pe care o iubește este să-i zică „duduie". Aci trebuie să ne oprim fiindcă atingem un punct nevralgic. Bălașa a fost amanta unui ticălos, Alexandru (nepotul doctorului Matei, protectorul ei) de la care are un copil. După ce și-a vindecat sufletul, se îndrăgostește și ea de Zarea. Ca acesta să nu se amăgească însă mai departe asupra purității ei, îl face să înțeleagă pe o cale întortocheată de ocolită că a păcătuit. De aici o criză. Zarea, în ciuda principiilor care-i dictează iertarea vinovatei, nu se poate împăca cu adevărul gol, se simte gelos pentru trecutul Bălașei. Disperarea durează pînă la ultimele file, fără însă ca și noi să disperăm cu el din aceleași motive ca mai sus. Autentic erou ideal, Zarea nu ne lasă nici un dubiu. Sîntem siguri că va depăși suferința, că o va ierta și se vor... lua. Ceea ce se și întîmplă aproape ad litteram dar într-un mod mai dramatic decît ne așteptam chiar noi. Nesocotind avertismentul unui tovarăș în legătură cu sănătatea lui, Zarea se îmbolnăvește grav de pneumonie. Ingrijirile Bălașei contribuie hotărîtor la salvarea sa. Trezit din febră, simte mîna „albă și neasemuit de frumoasă" a iubitei, o sărută și... restul îl ghiciți și singuri.

Accident? Cazul lui Constantin Zarea e caracteristic concepției scriitorului care-și împarte personajele în virtuoși și păcătoși, în albi și negri. „Culorile" corespund perfect claselor în luptă. Primii sînt comuniștii, progresiștii conștienți ori nu, oameni cinstiți printre care chiar victimele temporare ale celor din urmă, ale dușmanilor declarați sau nu. La un pol se află Zarea, țărani ca Neculai, doctorul Matei, Bălașa, Aspazia, călugărița fugită din mînăstire de dragul tot al lui Alexandru, sora Barbu; la polul opus moșieri și fabricanți precum și conu' Jul, conu' Iorgu, Berișan, prefectul, slujbași mai mărunți ca primarul Vasile, ofițeri fără inimă, chiaburi ca Florea, stareța Filomena dar „mîrșavul mîrșavilor" este Alexandru seducătorul. Acesta este antipodul lui Zarea. Un demon al răului, avînd pînă și înfățișarea unui Mefisto, cum îl caracterizează autorul. Alexandru seduce concomitent sau pe rînd pe Aspazia, pe Bălașa și sora Barbu, fură banii unchiului său, doctorul care l-a ajutat să învețe, pe front omoară un ofițer tot în același scop, dezertează, cere azil fostelor amante care însă, în fine, scăpate de sub vraja lui malefică, îl refuză, indignate și scîrbite. Piere ca spion. Destinul fetelor, eroinele propriu-zise ale „Romanțelor de dragoste" este pedagogic, pilduitor pentru orice tinere, „candide", dacă mai sînt. Cele trei grații, și la propriu fiindcă una este mai frumoasă decît alta, devin din rivale prietene desăvîrșite, muncesc laolaltă, și, după modelul Bălașei care le ocrotește și o califică pe Aspazia ca infirmieră, datorită și pregătirii și nobleței ei, nu-și precupețesc devotamentul pentru bolnavi. Mai trebuie adăugat că fiecare din îngerii căzuți o clipă în „noroi", își redobîndește fericirea, se reînalță? Bălașa am văzut cum. Aspazia se va căsători cu Ile Cujbă și sora Barbu, copilă încă, își regăsește inocența acasă, la țară, în livadă, sub soare, în jocurile cu verișorul Petrișor de...18 ani. Cartea este așadar melodramatică și moralizatoare căci virtutea triumfă prin luptă (aci cu dușmanul de clasă), muncă pentru popor și dragoste pentru reprezentanții acestuia, în timp ce viciul se prăbușește sub loviturile acelorași factori. Pînă și doctorul Matei, care se anunța un tip cu vitalitate artistică, este idealizat excesiv. El o convinge pe Bălașa să nu avorteze, în numele unui principiu generos dar înțeles într-un mod naiv, în numele sfințeniei vieții parcă. Ar avea oare dreptate scriitorul să protesteze împotriva judecății noastre, să ne declare niște miopi cu exigențe realiste în fața unei cărți al cărei romantism îl sugerează și titlul? Nu credem, fiindcă intenția romantică, dacă este, a trădat-o el singur pe drum, tratînd-o realist. De unde caracterul hibrid al produsului. Pe deasupra, „Romanțe de dragoste" e rău construită, n-are unitate. Constantin Zarea și cu el odată comuniștii apar în partea a treia și ultima. Unele personaje sînt părăsite o vreme așa că șovăim în determinarea ierarhiei lor: neavînd intrigă comună, acțiunea decurge în planuri paralele, fără o legătură directă între ele: de o parte notabilii orașului care ne întîmpină la club sau în biroul prefectului, de cealaltă parte eroii luminoși care, la rîndul lor, comunică unii cu alții după voia autorului. In fine, tot sub raportul stringenței compoziției, unele capitole nu se varsă nici măcar în albia curentului principal de evenimente descrise.

Vă va părea ciudat, veți spune că urmărim să nu ne despărțim certați cu autorul, recunoscîndu-i însușiri acum, după atîtea reproșuri. Citiți-o, și veți observa că „Romanțe de dragoste" este o carte eșuată a unui scriitor de talent. De fapt nici această concluzie nu e exactă. E prea aspră, deoarece episodic „Romanțe de dragoste" rezistă. I-ar trebui o antologie. Scriitorul, făcînd parte din școala lui Sadoveanu, dispune de un real talent de povestitor cu o anume înclinație spre lirism. Amintim prima parte în acest sens. Atmosfera mînăstirii în care „se cîntă" romanța dragostelor Bălașei și Aspaziei cu Alexandru are un parfum dulce și moale, de gospodărie moldovenească, voluptuos și tihnit totodată, contrastînd, tot romantic dar fără să supere, dimpotrivă plăcîndu-ne, cu cruzimea deznodămîntului. Lăcașul călugărițelor așezat în decorul verde, îmbietor la petreceri strașnice, haiducești, și la amor, — unde au fost cîndva codrii Baisei, — e plin de forfota maicilor. Se aud glasurile, heruvic al Aspaziei care știe să răscolească melodii canonice și de lume (de jale), calm și tandru al Bălașei, grijuliu al Minodorei, strident al maicii starețe care este o adevărată patroană, exploatatoare a muncii călugărițelor în subordine; în fine, glasul simpatic, plin de poftă de viață al doctorului Matei. Peste tot plutește un aer de familiaritate respectuoasă, gingașă, și de visare patriarhală, romanțioasă. C. Ignătescu nu realizează caractere, și nu are știința tensiunii dramatice, cu toate că relatează fapte grozave, bombardamente, dinamitări, nenorociri. E însă un bun ascultător. Dialogurile, cu excepția acelora în care Zarea vorbește ca la școală, și cu niște șabloane cuviincioase, chiar cînd se află în fața Bălașei, sînt animate, vii. Neculai Cojocaru răspunde întrebărilor colonelului anchetator cu o siguranță și o abilitate țărănească în apărarea intereselor legitime: „Colonelul scoase o coală de hîrtie din geantă și întrebă iar: „De ce atunci ați scris pe hîrtia asta că oamenii din toate satele s-au sfătuit să nu mai deie ascultare la chemările autorităților și că sînt hotărîți să meargă pînă în pînzele albe? — Apoi asta chiar așa-i! vorbi, îndîrjit dintr-odată, badea Neculai. Eu cu „bonurile" mele, că mai am o mulțime de aestea, am umblat din om în om ș-am întrebat: „Spuneți-mi, mă rog, cît scrie aici că am de primit de la stat pentru cărătura asta?" Și toți au cetit și mi-au răspuns așa: „Ce să primești, măi prostule, de la stat, dacă grîul pe care l-ai cărat era al lui conu' Jenică? Ai a primi: „Mrț!" Ș-am scris că dacă nu ni se plătește dreptul nostru să mergem pînă-n pînzele albe! Ș-avem să mergem! Dacă jandarmul îi vinovat, să plătească jandarmul! Dacă-i boierul, să plătească boierul, iar dacă-i vinovat statul, să plătească statul. Dar munca noastră trebuie răscumpărată..."

Prin aceleași mijloace de artă orală apar chipurile moșierilor, multe caricate foarte bine ca al prefectului plin de „tact" și patriotard, al maicii Filomena care va fugi cu „lumea bună" (poate în Germania). C. Ignătescu scoate efecte satirice și burlești din deruta proprietarilor și a oficialităților locale, ca de pildă din următoarea dilemă: ce să facă el să-și scape pielea pe care o cred amenințată, evacuîndu-se; dar ce se întîmplă cu averea? Focul pus la cale de primarul, notarul și perceptorul dintr-un sat vecin, interesați să ardă în localul primăriei scriptele trădătoare ale învîrtelilor lor, este precedat de o scenă excelentă de complot în mediu rural dezgustător și ridicol, conspiratorii fiind mult inferiori propriei lor urzeli. Sentimentalismul capitolului în care doctorul Matei cel fanatic în meserie, dar inimos, jovial și curajos, își dă seama că sora șefă Liza îl îndrăgește pe el, e într-un fel salvat artistic prin umor. Descoperirea are un haz de comedie bonomă, cu happy-end acceptabil. In fine, digresiunile în copilăria unuia sau altuia dintre eroi, — a lui Zarea, a doctorului — sau episoadele parazitare pentru acțiune dar definitorii pentru cîte un nărav sau un tip (conversația dintre doctor și cămătar, de ex.) sînt colorate și repezi, cu iz de „Hanul Ancuței", baladice. Cine-l cunoaște pe C. Ignătescu nu e surprins. Scriitorul este un narator, un evocator. De ce nu și-a compus „Romanțele de dragoste" în acord cu vocația sa, topind în ea materialul și eroii pe care îi iubește cum o iubește Zarea pe Bălașa?

Mihail Petroveanu

[1]) O inadvertență. Căutîndu-l pe Radu acasă, înainte de spargerea frontului, Zarea nu putea să întrebe de tovarășul Radu din motive conspirative.

Ion D. Sîrbu

Cum se sparge ghiața

În ce fel am ajuns să scriu lucrarea aceea? Foarte simplu. Tovarășul Dominic, redactorul șef al „revistei de educație", auzind de la directorul școlii unde lucrez că mă ocup de ani de zile cu cercetarea unor probleme de psihologie a copilului, m-a căutat într-o zi, mi-a zîmbit, mi-a pus mîna părintește pe umăr, apoi oferindu-mi o țigară bulgărească, mi-a spus:

— Tovarășe profesor, păi se poate?

— Ce, am întrebat eu, complet derutat de fața lui rotundă plină de dragoste și gingășii

— Am auzit că de peste 25 de ani vă ocupați în mod pasionat (acest cuvînt, „pasionat", l-a pronunțat înguindu-și buzele și amenințîndu-mă binevoitor cu degetul) de problema educației . . .

— Da, i-am spus. Am o lucrare. Mai mare. În manuscris . . .

— Și ce așteptați? De ce nu o publicați? Un profesor cu experiența d-voastră, cu cultura d-voastră, cu studiile, dar mai ales cu tactul, aș zice, talentul pedagogic (nu, nu vă scuzați, știu totul, de ce să fiți modest!) sînteți cel mai indicat, da, subliniez, cel mai indicat, nu numai din regiunea Cluj dar chiar din țara întreagă, să întreprindeți o vastă, mai mult decît atît, o profundă, aș zice chiar esențiala și fundamentala exegeză a problemelor de educație aplicate la faza specială de construire în care ne găsim . . .

Eu sînt un profesor bătrîn, ardelean suta-n sută, pe mine mă intimidează orice om care vine de la București. Auzindu-l pe tovarășul ăsta Dominic, cum vorbește de frumos, de complet, simțeam ca amețesc, că un fel de leșin filozofic mi se mistuie în creierul mic.

— Domnule, i-am spus, adică tovarășe redactor . . .

— Redactor-șef, m-a corectat el zîmbind din nou dar arătînd printr-un gest al mîinii stîngi că asta nu are nici o importanță acum, dar . . .

— . . . tovarășe redactor-șef, lucrarea mea nu e terminată. Eu, știți, sînt un meticulos, pînă nu epuizez toată bibliografia . . . pînă nu am cel puțin cîteva sute de cazuri studiate temeinic... nu prea mă încumet să trag concluzii... să trec la finisare...

Fața foarte jovială a tovarășului Dominic se lărgi, se lărgi, ochii îi sclipiră și deodată din adîncurile gurii sale subțiri auzii gunguritul discret al unui rîs foarte fin.

— Sînteți delicios, tovarășe Savu, delicios . . . și deodată deveni serios și operativ. Nu avem vreme de pierdut. Nici eu și nici d-voastră. În numele revistei noastre și al sutelor de mii de cititori ai ei, vă rog să vă gîndiți la un articol de aproximativ 30 de pagini (la mașină, pe două rînduri) în care să sintetizați o problemă de educație.

— De educație? am bîiguit eu și mirat și fericit.

— . . . de educație. Dar esență, esență pură. Avem nevoie de esență . . . Ne-am înțeles?

— Da, am zis eu, aș putea dacă . . . vedeți . . . mi-ați da timp . . . poate chiar anumite indicații . . . știu eu . . . n-aș vrea . . .

— Timp: o lună. Indicații: cîteva: să fie concentrată, să fie actuală, să se bazeze pe fapte și mai ales să deschidă orizonturi...

Dumnezeule! — mi-am zis, niciodată n-am auzit pronunțîndu-se atît de frumos cuvîntul acesta: „orizonturi". Emoționat, m-am ridicat și m-am înclinat respectuos. El și-a adunat mănușile, servieta, tocul rezervor, mi-a întins mîna, mi-a zîmbit din nou — de astă dată mai sever, mai complice — apoi răsucindu-se tinerește pe călcîie, părăsi în grabă cancelaria noastră profesorală.

Asta a fost totul . . .

Am plecat spre casă mai tînăr, mai vesel și în timp ce mă opream la tutungeria din colț să-mi iau cotidianul, mă gîndii cu mulțumire la bucuria nevestei mele. Într-o lună fac lucrarea, în două-trei apare, și în primăvară, cine știe, poate să primesc și eu o miedouă de lei. Dar asta nici n-are importanță. Totul e să pot spune ce gîndesc, să pot publica.

Am muncit toată luna noiembrie. Am recitit întîi întreaga colecție de reviste de specialitate, pe urmă, toate însemnările mele. Încetul cu încetul s-a cristalizat în mintea mea convingerea că problema cea mai importantă a zilelor noastre e cea a educației morale. Simțeam implicațiile temei, mii de cazuri concrete îmi asaltau memoria. Am sistematizat, am sistematizat și pînă la urmă totul era limpede. În 35 de pagini (bătute la mașină, la două rînduri) aveam în fața mea o teză pe care o simțeam și sinceră și serioasă și actuală. Dar mai ales plină de orizonturi...

La termenul fixat lucrarea era gata. Luasem salariul, nu știam ce să fac. Buna mea soție a înțeles îndată și mi-o luă înainte:

— Dragă Lucian, mi-a spus după ce i-am predat banii, e vorba de o chestiune serioasă; pleci la București. E mai bine să predai personal lucrarea ta.

Peste trei zile, îmbrăcat corect, puțin emoționat, am bătut discret la ușa pe care cu litere de aur scria: „redactor-șef".

Auzii o voce, apăsai clanța și intrai. Cabinetul era elegant, plin de covoare (persane). Pe pereți, tablourile clasicilor pedagogiei și, în fund, o masă imensă stil empire. La masă stătea simpatica mea cunoștință, tovarășul Dominic. Asculta radioul și ciugulea un sandviș cu salam de Sibiu.

— Bună ziua, i-am spus zîmbind, și mă apropiai de masă.

Îmi întinse mîna, apoi înghițit. Ochii lui mari, umezi, mă priveau nedumeriți.

— Știți, sînt profesorul Savu, am încercat eu să-l lămuresc; am o lucrare . . .

— A . . . sări el vesel în picioare și mă bătu pe umeri prietenește. Din Caransebeș . . .

— Nu, am precizat în silă, din Cluj. Mi se părea de prost augur faptul că nu m-a recunoscut.

— Perfect, zîmbi el, desigur . . . Profesorul Savu . . . Bunul nostru profesor Savu. Ocupați loc . . .

Mă așezai timid într-unul din fotoliii. El îmi întinse tabachera și-mi zîmbi.

— Poftiți. Sînt bulgărești . . .

— Mersi, i-am spus. Nu mai fumez . . . V-am adus lucrarea comandată.

Și i-am predat manuscrisul meu, splendid dactilografiat, pe hîrtie velină, cumpărată de mine însumi.

Îl răsfoi îndată. Citi titlul și mă privi lung, mirat, uimit chiar: „Bravo, mi-a zis, problema educației morale; foarte, foarte interesant" . . . Apoi răsfoi lucrarea, zise „cam lung, cam lung" și deodată răsucindu-se apăsă pe o sonerie.

— Să vină Crișan, — ordonă el femeii care își vîrîse capul pe ușă.

Apăru Crișan. Un băiat înalt, frumos, cu ochi cuminți și blînzi. Mi se părea foarte cunoscut . . .

Făcu prezentările. Crișan îmi zîmbi și roși dintr-o dată, ca o fată mare.

— Tovarășe Savu, îmi zise timid, eu vă cunosc; mi-ați fost profesor și diriginte la pedagogică. În Cluj. Acum șapte ani . . .

— Bravos, am zis bucuros, acum îmi amintesc. Ce mai faci, Crișane? . . .

Dar efuziunea mea dăscălească se izbi îndată de privirea gravă a redactorului șef.

— Tovarășe Crișan, interveni grav acesta, preiei materialul tovarășului Savu. Îl studiezi, îl dai la referate. Raportezi într-o săptămînă . . .

Crișan se înclină, luă lucrarea, apoi strîngîndu-mă de mînă, ieși.

— Ei, tovarășe profesor, zise oftînd redactorul șef, vedeți că se poate?

— Mi-e rușine, tovarășe profesor. Mi-e rușine . . . — și ochii i se umplură de lacrimi.

— De ce, mă băiete?

— O să vedeți și d-voastră. Dar mă doare că pentru asta s-au făcut drumuri între București și Cluj; s-au plătit 8 referenți și cincisprezece dactilografieri. Mi-e rușine.

Se întoarse și în fugă dispăru. După colț îmi strigă.

— Mîine la 11 să fiți la casierie. Primiți banii.

M-am dus într-o cofetărie să răsfoiesc revista. Avea aproape două sute de pagini și un sumar foarte bogat.

Începea cu un comunicat al contabilității ministerului în legătură cu administrarea și îngrijirea băncilor din școli. (Articolul acesta era reprodus după o circulară).

Urma apoi un articol lung, de 35 de pagini, semnat de redactorul șef al revistei de educație, tov. Dominic, în legătură cu „planificarea materiei, sarcina de bază a corpurilor profesorale".

După asta un alt articol, tot foarte lung (iscălit de o femeie aspirantă) trata o temă pe care eu nu o prea înțelegeam. Era vorba de inhibiția-exhibitivă (sau invers) în cel de al doilea sistem de semnalizare.

Urmau apoi pe rînd un studiu despre metodica predării poeziei lirice în școlile de surdo-muți (iscălit de un prof. universitar), un altul despre „cum învățăm alfabetul cîntînd" și la urmă un studiu cu 13 grafice în legătură cu „rolul grădinii de zarzavat în educarea spiritului de punctualitate al elevilor".

Și după asta, bineînțeles, cîteva note marunte, note modeste, între care la urmă de tot strălucea și numele meu. Îl citii în grabă, dintr-o răsuflare. Pe urmă comandai un rom. Nota mea semăna, semana cu ce am scris acasă; dar întreg accentul articolului în loc să cadă pe problema formării graduale a deprinderilor igienice, conținea mai degrabă un indicator de măsuri ce trebuie luate de profesori spre a împiedica elevii să fumeze (în pauze).

A doua zi mă rînduiam în fața casieriei unde mai așteptau vreo șase dascăli de toate vîrstele. Știam că-s dascăli, după treizeci de ani de învățămînt nu e greu să-ți ghicești confrații. Așteptam în ordine, tăcuți, triști. Numai unul din ei, mai tînăr, se agita, cu numărul revistei în mînă. „Ce porcărie, zicea, ce dracu' i-a apucat să-mi vîre povestea asta cu fumatul. N-are nici o legătură..." Am intrat în vorbă și am aflat că e autorul unei însemnări despre „cum să pavoazăm clasa", articol care de fapt nu reprezintă decît suprema cristalizare a unui studiu (prezentat cu doi ani înainte) intitulat „principiile educației estetice în școala medie". Am mai aflat că domnul cu părul alb care a semnat notița în legătură cu „notițele să se ia cu creionul sau cu tocul rezervor" e specialist de fapt în igiena școlară și are un volum în legătură cu acest subiect. Aș fi putut să aflu stadiile de metamorfozare tematică și ale celorlalți colegi — dacă, subit, n-ar fi apărut (chiar în clipa în care încasam cei 88 lei și 62 bani) figura jovială, zîmbitoare ca o lună plină, a simpaticului redactor-șef. Ne-a salutat din mers, cordial.

— Ne bucurăm, spuse, pentru noii colaboratori ai revistei. Vă felicit pentru articole. Plac. Plac peste tot.

Nu i-am răspuns nici unul. De fapt nici nu aștepta așa ceva.

— Acum că s-a spart gheața, ne-a spus el tot zîmbind, la treabă: avem nevoie de articole tari, esențiale. Cu o singură condiție însă: să fie . . .

— Știm, i-am răspuns în cor: „să fie concentrate, actuale, bazate pe fapte..."

— Și mai ales să deschidă perspective . . . ne-a completat el înainte de a dispărea după ușa capitonată cu piele de vițel a redactorului șef.

Ilustrații de BENEDICT GANESCU

Pe coperta „Livezii cu vișini" de Cehov

Am căutat livada cu vișini, dar, vai,
n-o mai aflai.
Cehov e iarbă, cenușă și lut
iar zîmbetul lui abătut
de demult s-a mutat în statui și în carte
să ne privească, din veșnicii, de departe.

Dar unde-i livada de vișini frumoasă
cu florile moi ca tăiate-n mătasă
prin care albine și fluturi cerșiră măcar
un miligram de nectar?

Vremea mereu e pornită pe ducă, —
livezile îmbătrînesc, se usucă,
negustorii de cherestea
bat în tulpini cu securea lor grea
să chinuie la rădăcină
copacul cu vînturi jucate-n lumină.
S-au făcut mobile costisitoare
și mandoline și balalaici și ghitare
din copacul ucis
pe care Cehov l-a dezmierdat și l-a scris.
Peste tulpina cu florile pure ca neaua
a rîs fierăstrăul
și dănțuit-a rîndeaua
încît fluturii s-au speriat iar albinele
și-au mutat în alte unghere stupinele.

Și totuși livezile proaspete, noi,
clătinate de vînturi, lăcrimate de ploi.
încălzite de soare, poleite de lună,
ne-au îmbiat cu umbra lor bună.
Rustice livezile vin de la țară
și pînă în urbe mi se mutară.
Printre clădirile tentaculare
atîrnînd fructe, legănînd floare.
În capitală
livezile aduc miresmări și beteală.
Fluturii vin în ospeție,
albinele adună dulceață și avuție.
Printre uzine cu fum poți să vezi
iarăși livezi și livezi și livezi...

Iar peste livezile multe și mari
Cehov, cu nu știu cîți grădinari,
blajin, fericit, visător, se plimba
și se uita
prin ochelari
și zîmbea.

Al. Andrițoiu

Moscova, 21 VIII 1957

Bucuriile

Ca niște baloane rotunde, uriașe
Cresc bucuriile mari, pătimașe.
Tot mai rotunde, mai calde, mai grele
Cresc și se zbat, și se-mping între ele.
Inima toată din piept o inundă
Marea mișcare bogată, rotundă
Și dintr-o dată în sus o avîntă
De bucurie învinsă, înfrîntă.
Inima slabă, de cîntece plină
Nu le mai poate cuprinde și ține —
Sus lîngă soare se sparge deodată
Dînd bucuriei întinderea toată;
Și-n a luminilor caldă poruncă
Zeci de baloane albastre aruncă
Din înălțimile fără de nume
Mari mîngîieri peste cîmpuri și lume.

N. Costa

Corabia cu păsări migratoare

Căpitanul în dinți cu nautica-i pipă
Povestea: „Pe corabie-n stoluri să trepede
Picioroange-amorțite — vin berze și lebede,
Vin cocoare și gîște cu plumb în aripă.

Vin atîtea că nava-ar pieri într-o clipă!
Dar matrozii pe punți cu lopeți prind să lepede
Aripații „piați" rostogol, cît mai repede —
Nori de-aripi sîngerînde, gîtlejuri ce țipă..."

O, tu inima mea, ce plutești în extazuri
Cu catarge de gînduri, cu pînze de vis
Amintește-ți că-n stol filfîinde necazuri

De se-abat peste tine cu pliscul deschis,
Peste borduri le-aruncă, să piară-n talazuri,
Ca nămeții de fulgi înghițiți de abis...

George Dan

Din însemnările unui activist al cinematografiei

Cineva susține că, în afară de regizori, nimeni nu pricepe ce este un film. Încep să înțeleg de ce lucrurile nu merg mai bine...

•

Cînd un film este bun, meritul este al regizorului. Cînd este prost, vina este a scenaristului...

•

Multe filme mute vorbeau mai mult publicului decît cele vorbitoare.

•

Cînd vom avea, în cele din urmă, un film cu adevărat bun, mulți spectatori vor fi epuizați de atîta așteptare.

•

Comedie muzicală: un film în care actorii rîd într-una, doar-doar va rîde și un spectator.

•

Ecranizare: dintr-un costum bărbătesc se face un talor.

•

Cînd am aflat că spusesem despre un regizor exact contrariul celor afirmate, mi-am dat seama că, în sfîrșit, încep să mă integrez muncii studioului.

•

În însăși noțiunea de scenariu există o coajă de portocală pe care alunecă oricine încearcă. Scenarist este acela care, căzînd, nu-și sparge capul.

•

Vai de arta în care tinerii (chiar geniali) disprețuiesc pe cei bătrîni (chiar mediocri).

•

După felicitările primite, la telefon, de ziua onomastică, am știut precis cîte scenarii se vor prezenta curînd la contractare.

•

Scenaristul: cărbune ars pentru ca locomotiva să înainteze spectaculos.

Nicăieri nu-și poate un scriitor verifica nervii mai bine ca în cinematografie.

•

Umblă cu aparatul de filmat ca vameșul lui Maiakovski: parcă ar ține în mîini o bombă, un arici sau un șarpe veninos...

•

Unii vor să cunoască filmul în amănunt încă de la scenariu. Este ca și cînd ai vrea să locuiești în planul unei case.

•

Cînd vom avea și noi o sală unde să ruleze numai filme vechi? Nu-mi pot imagina o literatură numai cu librării, fără biblioteci.

•

Cînd, într-un stereofilm, pescarul aruncă undița, spectatorul din fundul sălii crede că acul i se va înfige în păr. Dar în cîte din filmele noastre spectatorul crede că un erou iubește, suferă, moare cu adevărat? Nici un stereofilm nu va putea înlocui adevărata trăire artistică.

•

Artă pentru artă: a crede că spectatorul care nu înțelege ce-i un contre-plongé sau un transfocator nu va înțelege filmul.

•

Fiecare regizor este convins că devizele celorlalte filme trebuie reduse la jumătate, pentru a se majora devizul lui.

•

Dovjenko spune undeva că textul unui film se apropie de poezie, într-atît trebuie să cumpănească scenaristul valoarea fiecărui cuvînt. La noi multe texte se apropie de articolele nepretențioase de ziar.

•

Speranță regizorală: n-a făcut nici un film.
Consacrare: n-a stricat decît 2—3 filme.
Celebritate: strică în fiecare an cîte unul.

Cine se duce la un film orientîndu-se după numele scenaristului?

•

Călătoresc cu actorul I. Vecinii de compartiment îl recunosc. Cineva exclamă: „Ce viață frumoasă duceți!". Ceilalți aprobă. I-aș invita în timpul unei filmări, să vadă ce tortură poate fi realizarea unui sărut pe care toți spectatorii îl rîvnesc...

•

De cîțiva ani face figurație, sperînd că va fi remarcată odată și va deveni actriță de film. Toți rîd de ea. Cînd va ajunge vedetă va fi dată ca exemplu...

•

Discuțiile din redacția noastră toacă mărunt fiecare scenariu prezentat. Banalitățile scapă însă prin mașina de tocat.

•

E atît de încrezut că nici cu scara din Potemkin nu-i ajungi la nas!

•

Ar merge foarte bine lucrurile la studioul „București" dacă n-ar fi nevoie să se mai dea și filme pe piață...

•

Are atîta jale în cap, că mediocritatea ar fi pentru el o mană cerească!

•

Nu știu exact ce se întîmplă cu copilul cu mai multe moașe, dar cu filmul aflat în aceeași situație am început să știu!

•

Fiind neglijată de noi, secția de desen animat și păpuși merge din ce în ce mai bine...

•

Cred cu toată tăria că din sînul acestui popor trebuie să apară și un Eminescu al filmului.

Mihu Dragomir

Note

DEZBATERI CREATOARE

S-a împlinit un an de la inițierea noii politici culturale a Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez, politică sintetizată prin lozinca „Să înflorească toate florile, să se întreacă toate școlile". Publicînd simultan un articol al lui Șen Și-tung, precum și o serie de răspunsuri la acest articol, revista „Chinese Literature" (nr. 3-1957) oferă publicului cititor un exemplu de controversă liberă și totodată un bilanț provizoriu al realizărilor obținute pe plan cultural, ca urmare a acestei noi politici.

Printre răspunsurile publicate în cadrul disputei semnalăm mai ales articolul lui Mao Tun „Gîndirea doctrinară și cea mic burgheză" și interviul luat de publicația Șangai Wen Wei Pao lui Șu Yang, vice director al departamentului de propagandă al C.C. al Partidului Comunist Chinez. Răspunzînd la prima întrebare a interviului Șu Yang a enumerat o serie de succese — mărirea numărului de periodice, animarea discuțiilor libere ținute în cercuri academice, sporirea numărului de cărți de artă și știință editate, republicarea și repunerea în scenă a unui mare număr de piese clasice.

„Societatea socialistă — spune Șu Yang — e fără îndoială cu mult mai prielnică dezvoltării artei și științei decît cea capitalistă. Cei mai mulți dintre oamenii de artă și cultură au încredere în partid și sînt gata să-i accepte conducerea. Ei însă au o mare repulsie față de sectarism, de subiectivism și de birocratism în metodele de conducere. Dacă putem combate cu eficacitate aceste racile, vom netezi fără îndoială calea în munca culturală".

V. F.

SOCIOLOGIE ȘI MATERIALISM ISTORIC

In Italia se dă curent un înțeles mai particular sociologiei; ea e văzută ca una din științele sociale, ca știința structurilor sociale. Și de aceea profesorul Tullio Seppilli, directorul Institutului de etnologie de pe lîngă universitatea din Perugia, a consacrat conferința sa din 4 septembrie 1957, de la Casa oamenilor de știință, discuției raporturilor dintre sociologie și materialismul istoric.

Un lucru cu atît mai interesant, cu cît marxiștii italieni se străduiesc să lichideze o anume ruptură, care se constată adesea, intre teoria generală a societății și între studiul concret al faptelor sociale. Avem numeroase studii bune asupra unor fenomene economice și puține despre acelea sociale. Și profesorul Seppilli, marxist el însuși, exprimă părerea că, atenți înainte de toate la structurile economice, la realitatea claselor, marxiștii nu trebuie să piardă din vedere problemele pe care le ridică grupurile sociale de alt fel, să neglijeze diferențierile determinate de profesiune, de salariu, de vîrstă sau de cultură. Comuniștii italieni s-au simțiți îndemnați a studia asemenea chestiuni. Politica lor sindicală, de pildă, trebuia să țină seama de împrejurările deosebite pe care le creează automatizarea intensă a muncii în uzinele de nord ale țării. Cercetătorii marxiști au învățat, de aceea, să nu disprețuiască și să folosească tot mai larg metoda preconizată de neopozitiviștii americani și englezi, aceea a anchetei directe, privită bineînțeles în lumina concepției lor. Ei își propun să împrăștie neîncrederea de origine crociană, pe care mulți cercetători i-o mai arată.

Acolo unde științele sociale sînt mai dezvoltate, influența marxismului se simte mai puternic, spunea profesorul Seppilli. In Franța, chiar cercetătorii burghezi vorbesc curent despre clase sociale. In Italia — unde fascismul a înăbușit pentru două decenii sociologia — cine pomenea, pînă în urmă cu cîțiva ani, despre clase, era socotit comunist. Insă tocmai activitatea comuniștilor și a cercetătorilor marxiști a dat un impuls considerabil sociologiei italiene în anii de după război.

D. H.

STENDHAL INTR-O NOUĂ EDIȚIE CRITICĂ

Editura Fernand Hazan (Paris) a avut inspirata inițiativă de a începe acum cîțiva ani reeditarea operelor complete ale lui Stendhal. Ingrijirea ediției a fost încredințată istoricului literar Henri Martineau care din 1929 s-a arătat a fi cel mai pregătit editor și exeget al scrierilor lui Henri Beyle. Buna apreciere de care se bucură în cercurile de specialitate H. Martineau, se regăsește exprimată în mărturisirea lui Thibaudet: „Nimeni nu i-a purificat lui Stendhal cu mai multă curiozitate și simpatie manuscrisele și nimeni n-a pus în tipărirea lor mai multă grijă, afecție și competență. Toate aceste însușiri s-au adunat laolaltă în truda de editor și studios al d-lui Martineau".

In comparație cu ediția universitarului Henry de Braye, prefațată de Paul Valery și apărută în 1927 — una dintre cele mai complete și științifice, de care s-a bucurat proza și memorialistica „ursuzului de la Civita Vecchia" — sau cu cea apărută sub veghea lui Henri Rambaud la „Bossard" în 1929, actuala ediție se bucură de un aparat critic minuțios, fără a fi însă excesiv sau plicticsitor. Martineau a însoțit fiecare volum de un studiu introductiv. Se pun în lumină condițiile de ordin intim și, pe plan larg, cele social-istorice ale epocii în care s-au zămislit „Lucien Leuwen", „La Chartreuse de Parme", memoriile, studiile „De l'amour" sau „Shakespeare și Racine" etc. Se stabilesc filiații de ordinul izvoarelor, ori tipologice și îndeosebi problematice. Prefeței i se alătură, într-o statornică și exigentă tovărășie, la fiecare volum, un apendice ce valorifică fișele-manuscrise ale lui Stendhal, găsite ulterior în Biblioteca Municipală din Grenoble sau în Arhivele italiene.

Notele, bizuindu-se pe documente inedite, periodice uitate, rapoarte ministeriale, confesiuni și testamente, stabilesc relații între întîmplări narate de marele scriitor și evenimentele reale ale vremii ca și între personajele cărților sale și eroi ai timpului, a căror existență i-a inspirat autorului [illegible] nu numai [illegible] memorialistice, dar [illegible] substanță concretă pentru [illegible] caracterelor.

[illegible] ilustrează, cu risipă de [illegible] edificatoare, procesul laborios al creației stendhaliene.

H. Z.

DOMNULUI EMIL CIORAN

(Urmare din pag. 1)

rești. Dar, după cum n-aș fi vrut niciodată să „polemizez" cu dumneata, nu vreau azi să recurg la unele sincerități directe și violente, cu atît mai confortabile cu cît mai justificate. Am luat act în tăcere de răspunsurile pe care ți le-au mai dat diferiți tovarăși ai noștri mai de curînd sau mai de mult, dar să nu crezi cumva că dacă am tăcut, nu le-am aprobat, după cum am aprobat și altceva care dumitale nu se poate să nu-ți fi părut ciudat, și anume că mai toți acești tovarăși te-au menajat. Și te voi menaja și eu, încă voi încerca să te menajez. Vezi dumneata, — lumea asta nouă in care trăim noi aici înarmează pe oameni cu o slăbiciune. Cu slăbiciunea de a avea sentimente și slăbiciuni, și de a le lichida,—atunci cînd și le-au dovedit lor înșile absurde și zadarnice, — omenește, adică printr-o convingere liberă și directă, a cărei formulare, fiind vorba despre un sentiment, este mai totdeauna prelungită împotriva evidenței și intîrziată împotriva rațiunii, și complicată prin repetate izbucniri de îndoială gratuită și, nu rareori, nuanțată cu un regret. Riscul este evident mare, al unor frecvente înșelări asupra oamenilor și al unor decepții repetate, dar cîștigul este, se vede, și mai mare, căci el se înscrie în substanța de omenie a sufletului, și în definitiv, asta e principalul. Suferim aci, crede-mă, mai ales printre intelectuali, de o sentimentalitate excesivă, care individual vorbind, e deseori păguboasă și ridicolă. Energia poporului, a partidului, a statului, al cărei oțel incasabil și prompt îl vei fi observat și dumneata, îngăduie indivizilor asemenea slăbiciuni și dacă vrei, luxul de a se simți încă mai oameni. Pe linia asta, vezi, ești mai tare decît noi, recunosc, declar că ești mai tare. Nouă ne vine greu să renunțăm la un om, la orice om, fie că ne-a fost cîndva prieten, fie că am avut cu el o colaborare sau o afinitate ideală, fie că ne-a legat de el acea simplă legătură de popor și națiune, pe care dumneata o disprețuiești atît și o batjocorești, trebuie să recunosc, cu foarte mult talent, — căci dumneata ai darul ca, în timp ce noi precupețim un om, să renunți dintr-o dată la poporul, la neamul, la țara dumitale, și depistînd cu un filer pe care nu mă pot împiedica să-l admir, absolut toate elementele ascunse și risipite în dumneata, și în orice alt om, susceptibile de a se putea lega într-un fel sau altul și oricît de puțin, de acest sentiment, le tragi din cotloane, le scoți din ascunzători ca [illegible] și cu picioare în spate, le [illegible] și le înghesui într-o piață publică cu fața la zid, le treci prin toată gama brutalităților abjecte, de la scuipat pînă la bătaie și viol, zvîrlindu-le în sfîrșit, de mai multe ori ucise, pe maidan, unde rămîi apoi neclintit, pentru a te convinge și pentru a gusta cum putrezesc, și pentru a grăbi și pentru a scormoni și pentru a proclama fiecare treaptă a transformării lor în ordură și hoit.

Eu, domnule Cioran, mult mai tînăr decît dumneata, și necunoscut dumitale, ți-am fost întotdeauna adversar, și am dezaprobat, pe cît puteam, și am combătut așa cum puteam, toate evoluțiile dumitale în zona cea mai neagră a dreptei romînești din preajma celui de al doilea război mondial, și le-am urmărit întotdeauna cu oroare. Dar astăzi, cînd am depășit de mult înțelegerea naivă a adversităților doctrinare stricte și limitate, astăzi cînd știu, și dacă n-aș fi știut-o aș fi avut prilejul s-o aflu din „Scrisoarea" dumitale, că adversitate înseamnă dușmănie pînă la „pulverizare", astăzi cînd un dușman în plus, zău, nu e făcut să ne înspăimînte, chiar dacă adaugă dușmaniilor care pîndesc poporul romîn o specie și o parolă în plus, — astăzi pot să-ți fac o mărturisire: eu, domnule Cioran, am avut o mare slăbiciune pentru dumneata. Oh! în delirurile dumitale feroce și sumbre, în violențele mizantropice și fantastice, în urile dumitale apocaliptice și înguste, ai făcut prea puțin pentru a o provoca, și sînt convins că dacă ai fi știut acest lucru, ai fi făcut orice pentru a n-o merita și pentru a o dezamăgi. Această slăbiciune se leagă deci de foarte puține realități ale dumitale, și, poate de multe naive iluzii ale mele care te depășeau pe dumneata, dar pe care, printr-un ciudat fenomen de refracție în apele mele interioare, le-ai putut reprezenta. Ai scris odată, de mult, cîteva lucruri încîntătoare despre Mozart (și de la mine se poate obține foarte mult prin Mozart), încîntătoare și deloc feroce, sumbre și disperate; ai scris altădată, și e tot atît de mult de atunci, și iarăși în plinul flirtului și al concubinajului dumitale sordid cu fascismul preantonescian, cîteva adevăruri neașteptate și crude tocmai despre fasciști, despre legionari și alte soiuri de huligani, despre acei golani lugubri care azi îmbătrînesc și chelesc și fac burtă cam pe acolo, prin preajma dumitale, cu mîna pe un pistol ce nu vrea să ruginească, destul de bine curățat și gresat pentru a mai sclipi din cînd în cînd în umbră și a slobozi unu pînă la șase cartușe necesare unui asasinat. E cam puțin, nu?... Dar cu ajutorul acestor neverosimile și rare scîntei în tenebra obișnuită a lumii dumitale sufletești, eu mi-am întemeiat, la drept vorbind și pentru mine și pentru dumneata, speranța falacioasă a unei viitoare limpeziri și a unei eventuale redempțiuni care să facă marile dumitale însușiri intelectuale, nu știu cum să-ți spun, să le facă posibile din punct de vedere uman, să le facă utile și fecunde. Am făcut, pe temeiuri atît de fragile, o greșeală încă și mai de neiertat, aceea de a înmuia sau chiar de a suspenda judecata morală pe care o meritai, în favoarea spectacolului straniu și atrăgător, dar mai ales înșelător, de care era capabil intelectul dumitale elastic, acrobatic, fără oase, și temperamentul dumitale șui și neînchegat. Ce vrei, am făcut și eu parte, și nu fără urmări, din ultima generație intoxicată de jocul gratuit al spiritului, de vîrtejul asociațiilor și al formulelor, de prestigiul singularității și al originalității, de frumusețea lunecoasă a aparențelor. Iar dumneata erai cumplit de inteligent, erai spontan și instabil, colosal prestidigitator de cultură și idei, estet cu pasiune și politic cu un fel de snobism nonșalant și crud, cinic, tiranic și capricios, și mai ales foarte talentat. Toate acestea mi s-au părut că valorează cît, sau aproape cît, o adevărată, simplă și curată omenie, sau că dau, îți dau, cel puțin speranța și șansa unei omenii. Și te-am despărțit de restul comparșilor dumitale, de care nimic nu te putea despărți, și, rămînîndu-ți adversar, te-am tratat, în sufletul meu cu o mare și impardonabilă slăbiciune, te-am favorizat, te-am cocoloșit, te-am făcut scăpat de la o sentință pe care am aplicat-o, după și în conștiința mea, tuturor acelora cu care erai legat, și care erau dușmanii mei și ai poporului meu. Vai, mult timp mi-a trebuit — și socotind exact, pînă la „scrisoarea" din NNRF, — pentru a-mi da seama că talentul dumitale e o trăsătură somatică, aproape fizică, și că dumneata ești talentat așa cum ești blond și, dacă memoria celor vreo două foarte fugare întîlniri cu dumneata nu mă înșeală, așa cum ești ușor sisiit, cepeleag, ceea ce în persoana dumitale fizică nu strica nimic, ba chiar îi dădea un anumit farmec, manifestîndu-se însă, în scris, mult mai sensibil și mult mai neplăcut. Talentul dumitale e în afară de conștiință, nu a dumitale, ci de orice fel de conștiință, servind numai pentru a jalona, pentru a măsura distanța cu care ieși din umanitate și te depărtezi grăbit de ea, în căutarea gloriei ardeiate a sacrilegiului. Ești un Erostrat care ar vrea să pună foc unui templu imens și imaterial, însăși patria sa...

Ei da, mi-a trebuit mult timp pînă să-mi dau seama de acest adevăr atît de simplu, și-ți mărturisesc și mărturisesc, o anumită tresărire de plăcere resimțită pînă și în clipa în care, începînd lectura scrisorii dumitale, mi s-a părut că te regăsesc intact, în aceeași stare de ebuliție și protest, zvîrlind flăcări și fumegînd atît de viguros. Dar cît de repede m-am scuturat, acum de vraja atîtor ani, de orice vrajă! Am zîmbit încă citind că „ți se întîmplă" să regreți „parfumul de prospețime și de putregai, amestecul de soare și baligă, urîțenia nostalgică, superba decăpătare a limbii noastre natale". Dar am trecut repede la rușine, tristețe și dezgust, citind mai departe: „toți sîntem armați de originile noastre, sentimentul pe care mi-l inspiră originile mele se traduce în mod necesar în termeni negativi, în limbajul auto-pedepsirii, al umilinței asumate și proclamate, al consimțămîntului la dezastru". Nu e nevoie să fi ajuns printr-un coșmar la cunoașterea perfectă a limbii franceze pentru a [illegible] de aci dubla [illegible] de gîndire și de sentiment, pe care o [illegible] prima [illegible] dumneata regreți că te-ai născut romîn — ceea ce [illegible] e [illegible] sărac și mai solitar ca, și tocmai în [illegible] e absurd, de neconceput, monstruos, secundar(?), dumneata consideri drept un păcat și o crimă de a te fi născut romîn, un fel de a-ți găsi păcat originar, de care trebuie să te mîntui [illegible] și [illegible], dumneata [illegible] rațiunea, implorînd pedeapsa și chiar „auto-pedepsirea". — ceea ce adaugă absurdului ironia, și provoacă greața și tristețea. Dumneata te agiți, de pildă, în Piața Concordiei sau a Operei (dar NNRF și Gallimard sînt niște piețe cu mult mai mari) și zvîrcolindu-te ca un epileptic, spumegînd ca un rabiat, sfîșiindu-ți pieptul cu unghiile, bolborosești frenetic: „Iertare! Sînt un mizerabil! Iertați-mă!" Iar cînd trecătorul, îngrozit, se apropie și te întreabă, fără să se apropie prea mult: „Ce e? Cine ești? Ce-ai făcut, nenorocitule?" (mulțumește-te [illegible] în coșmarul dumitale francez, ai simțit cum sună acest cuvînt, unul din cele mai cumplite, mai infinite ale limbii dumitale de adopțiune?), atunci, dumneata răspunzi: „M-am născut la Rășinari, o regiune splendidă din Ardeal, cu dealuri albastre și cu arbori magnifici, cu niște țărani superbi, aristocratizați prin muncă, demnitate și bunăcuviință. Sînt romîn! Iertare!"

Domnule Cioran, domnule Cioran... Relațiile unui om cu țara sa, cu patria sa, pot fi uneori foarte complicate și pot fi chiar desperate. Aveai și dumneata dreptul la această tenebră, mai ales în planul tragediei istorice de pe cînd ai dat bir cu fugiții; și eu sînt gata să cred că ai trecut prin ea. Dar ceea ce nu iertai dumneata țării și poporului romîn era, scris negru pe alb în cărțile dumitale, cam de ordinul acesta: că în București nu cresc cocotieri, ci numai trandafiri (nici nu-ți închipui ce frumoși!); că Dante și Mozart nu s-au născut la Mizil și Sibiu, că Miron Costin n-a scris sonete și tragedii, că pe malul lacului Tei nu s-a înălțat catedrala Sfîntu Petru, ci numai biserica Ghika (pe care eu am motive să o cred unică și a cărei frumusețe n-ai văzut-o și n-ai înțeles-o necesară). Fără nici o glumă, acesta este fondul exact al procesului aiuritor pe care dumneata îl faci de mai bine de douăzeci de ani poporului romîn. Intr-adevăr, numai talentul dumitale agresiv și fără scrupul, unit cu naivitatea noastră de începători putea ridica acest negativism țîfnos și infantil, fără nici un sprijin în realitate, istorie și bun simț, la rangul unei teorii de istorie și de cultură, fie ea și discutabilă. In realitate, ea lămurește de minune poziția dumitale de primitiv și de sălbatic cu totul în afară de cultură. Pentru dumneata cultura nu e o concretizare, o diferențiere și o ierarhizare de valori condiționate de legile vieții, ci o sumă de obiecte amestecate într-o magazie fără timp și spațiu, din care dumneata le-ai vrea neapărat pe cele mai voluminoase și mai lucitoare. Cultura și arta lumii vin spre dumneata ca un vas încărcat cu oglinzi și mărgele spre o plajă locuită de oameni goi și naivi, și, natural, fiind cel mai lacom, vrei oglinda cea mai mare, mărgica cea mai sclipitoare. Oh, nu ești un „Scit" cum îți place să afirmi acum cu obosita dumitale cochetărie impertinentă; căci aceasta ar însemna o situare pe un punct al timpului istoric, un început, o perspectivă, sau măcar o șansă. Dar în judecata și trăirea culturii, dumneata ți-ai sfîrșit evoluția, ți-ai încheiat traiectoria și ciclul și la capăt te arăți întreg, perfect: ești un pitecantrop, domnule Cioran, un pitecantrop care a citit două mii de cărți, ești un hotentot tatuat cu formule universitare, dar lipsit de prospețime și candoare, ești un Tarzan existențialist.

...Mă rog, hai să zicem că poporul romîn neputînd, sau nevrînd, sau netrebuind să fie englez, francez, rus sau italian, dumneata erai îndreptățit să te simți dezamăgit, mistificat, mortificat, să te desparți trupește de patrie (de „prăfăria natală", spui dumneata foarte delicat), și simțind ceea ce vor fi simțit Scipio Africanul, Alcibiade, Dante și Lord Byron la un loc, să iei drumul marilor exiluri. Cu cît mai profunde, astfel de rupturi sînt cu atît mai tăcute, iar marii îndurerați sînt, în exil, muți asupra rănii lor. Patria e un secret, domnule Cioran, căci e o mare iubire. cea mai mare iubire. Spune-mi, cît de jos trebuie să cobor cu dumneata, pe scara omeniei elementare, pentru a-ți aminti că nimeni, dar absolut nimeni nu poate da în vileag secretul concret al decepțiilor sale de iubire, fără a-și pierde calitatea de om acceptabil într-o societate cît de cît policée, și chiar calitatea de om pur și simplu.

Cu toate că nu e chiar planul cel mai de sus și nivelul ideal, deci exact, la care se poate analiza conținutul ideii de patrie, vreau să rămîn cu dumneata măcar la această reprezentare a patriei printr-o femeie, imagine comună mai tuturor popoarelor. In viață sau în poezie, în fericire sau în nenorocire, în deplin acord sau în despărțire, iubirea nu poate fi decît sau deplin secret sau neîncetată exaltare, un imn sublim, un ideal propus de unul singur tuturor. Incoronat sau respins, chemat sau părăsit, cuceritor sau învins, — un om, un bărbat, își cîntă, își slăvește iubita în ton radios sau în ton trist, în note vesele sau în acorduri sumbre. Sau tace. Dar ce-ai spune dumneata, domnule Cioran, de un lirism al ranchiunelor celor mai intime, al dezacordurilor de alcov, al secretelor de pernă și al eșecurilor de ocazie, al conflictelor și al chiulurilor de epidermă? Probabil că l-ai declara cel mai indicat, deoarece dumneata pe acesta îl practici, la scara cea mai mare, a filozofiei istoriei, a antropologiei naționale și a patriotismului comparat. Ești un Don Juan de bucătărie și de bucătărese, în căutare de adăposturi ameliorate, înclinat cu golănească patimă să-ți declari iubita tîrfă, pacoste și schiloadă. Și iubita aceasta e patria dumitale...

Dar ceva mai jos și ca o pregătire a drăgălașei declarații că noi romînii sîntem un popor de sclavi, dumneata formulezi o constatare surprinzătoare și-n ea lut, și anume că occidentalii „ne disprețuiesc". De unde, îmi dai voie să te întreb, și de ce, acest „ne", cînd în tot cursul scrisorii dumitale nu există decît „moi" și „vous", „eu" aici și „voi" acolo, pe veci despărțiți și opuși? Hm!... Prin cine ne disprețuiesc occidentalii? (Am stabilit odată pentru totdeauna de care anume occidentali e vorba). Pe noi, cei de aici, din prăfăria natală, sînt convins că mai curînd ne urăsc, și noi îi înțelegem că ne urăsc și, cu toate că oameni pașnici și prietenoși nu ne-am pierdut somnul pentru atîta lucru. Dar pe voi, cei de acolo? Pe voi vă iubesc, vă urăsc sau poate vă disprețuiesc? Deși vă utilizează? Hai să ne referim puțin la cele spuse mai sus, și de dumneata și de mine, și să trecem...

Domnule Cioran, nu știu dacă ai remarcat că n-am vrut să discut cu dumneata în planul politicului, nici una din afirmațiile dumitale politice. Așa fiind, am ocolit oarecum esențialul scrisorii dumitale, dar trebuie să înțelegi și dumneata că am obosit și noi, tot argumentînd și răspunzînd la aceleași vechi și zadarnice sofisme și platitudini. Talentul dumitale grimasant n-a izbutit să le împrospăteze nici cu o iotă, ceea ce mă face să-ți găsesc totuși o anumită noutate: dumneata ești nou prin desuetudine, prin fidelitatea (singura dumitale fidelitate) adolescentă, simulat și cabotin adolescentă, pe care o manifestezi față de aceleași vechituri și prostii. De aceea, nu mă opresc nici la teoria dumitale despre inaptitudinea omului pentru libertate, nici la îndemnul adresat Occidentului de a-și recîștiga hegemonia prin „înalte principii mincinoase", precum și prin „sarcini imposibile" și opuse „oribilului bun simț". E de ajuns, nu? Prefer să mai relev cîteva trăsături autoportretistice, valabile însă și pentru portretul lumii secrete în care trăiești, și pentru a fixa poziția morală a tuturor celor lîngă care te afli. Ne declari că în tinerețe, pe cînd ferocitatea dumitale se simțea satisfăcută cerînd masacrarea unei jumătăți din locuitorii Romîniei, erai „un lup". Azi însă ne confesezi că te-ai schimbat mult și că evoluînd sub semnul parlamentarismului burghez, ai devenit un bun liberal. Nu știu dacă ești sincer, căci niciodată nu ești sincer, dar firma, cu siguranță sinceră, e de împrumut, e impusă. Eu, însă, te preferam lup. Deși un animal foarte trist, lupul e totuși mai cinstit și, ca să zic așa, mai generos, mai uman, decît rejetonul lui uman, bunul liberal. Nu mă îndoiesc că în această calitate, și avînd la dispoziție mijloace mult mai puternice decît colții și ghiarele, aștepți și ceri masacrarea nu a unei jumătăți de țară mică, ci de planetă mare și întreagă, și că n-o vei face fără a vărsa, „en bon libéral", o sterilă lacrimă diabolică.

Ne mai declari că ești un om inocupat. Cred și nu cred. Și că printr-un proces tragic omul inocupat ajunge să se simtă sătul de oameni (cred! cred! cred!) căutînd salvarea „într-un infern abstract". Acolo el descoperă „pamfletul fără obiect" al cărui prim eșantion ar fi „scrisoarea din NNRF". Noi pe aici, nu prea mai iubim pamfletul, nici măcar cu obiect, așa cum nu mai iubim tunul. Dar la nevoie, le practicăm pe amîndouă și le înțelegem perfect cred, în mecanismul lor care nu e de altfel deloc complicat. Eu văd că pamfletul dumitale e fără obiect, dar văd în schimb că are o cauză și un scop precis. Mai e nevoie să-ți spun eu, ca are drept cauză ura lumii vechi împotriva lumii noi și drept scop pregătirea unui atac hoțesc al celei dintîi împotriva celei de a doua, în care se află și țara care „a fost a noastră", adică și a dumitale, după expresia pe care o întrebuințezi în scrisoare, dar care nu mai e decît a noastră, fără dumneata?

Mai spui dumneata, în sfîrșit că întrezărești alți zei, mărturisind că nu știi cum vor arăta, dar că apariția lor e sigură. Pînă atunci, dumneata execuți în cinstea lor, ca naivul jongleur de la Notre-Dame, un dans ciudat, prevenitor și dement. Nu te aștepta, domnule Cioran, ca acești noi zei să coboare pentru a șterge sudoarea oboselii sublime de pe fruntea dumitale, așa cum se pare că a făcut Maica Domnului pentru sărmanul și purul dumitale coleg parizian. Căci acești zei se vor arăta în flăcările războiului și în aureola crimei, și prima lor victimă va fi cel mai slab, omul fără patrie, fără popor, fără rădăcină, omul nimănui și al tuturor și al neantului, într-un cuvînt, omul singur, adică tocmai dumneata. Domnule Cioran, bunule liberal, om inocupat, pamfletar fără obiect, cetățean al neantului, nu mai am nimic să-ți spun, cu toate că ți-aș mai putea spune foarte multe. Aproape fără să ne fi întîlnit vreodată, mă despart de dumneata pentru totdeauna. Ți-am spus, de la început, că aș vrea, că am să încerc să te menajez: dar trebuind să văd cît de bine, cît de zelos, și cît de lucid servești cele mai demascate și mai atroce interese, nu cred, zău, să mai pot păstra speranța că n-ai fi în toate mințile.

Radu Popescu

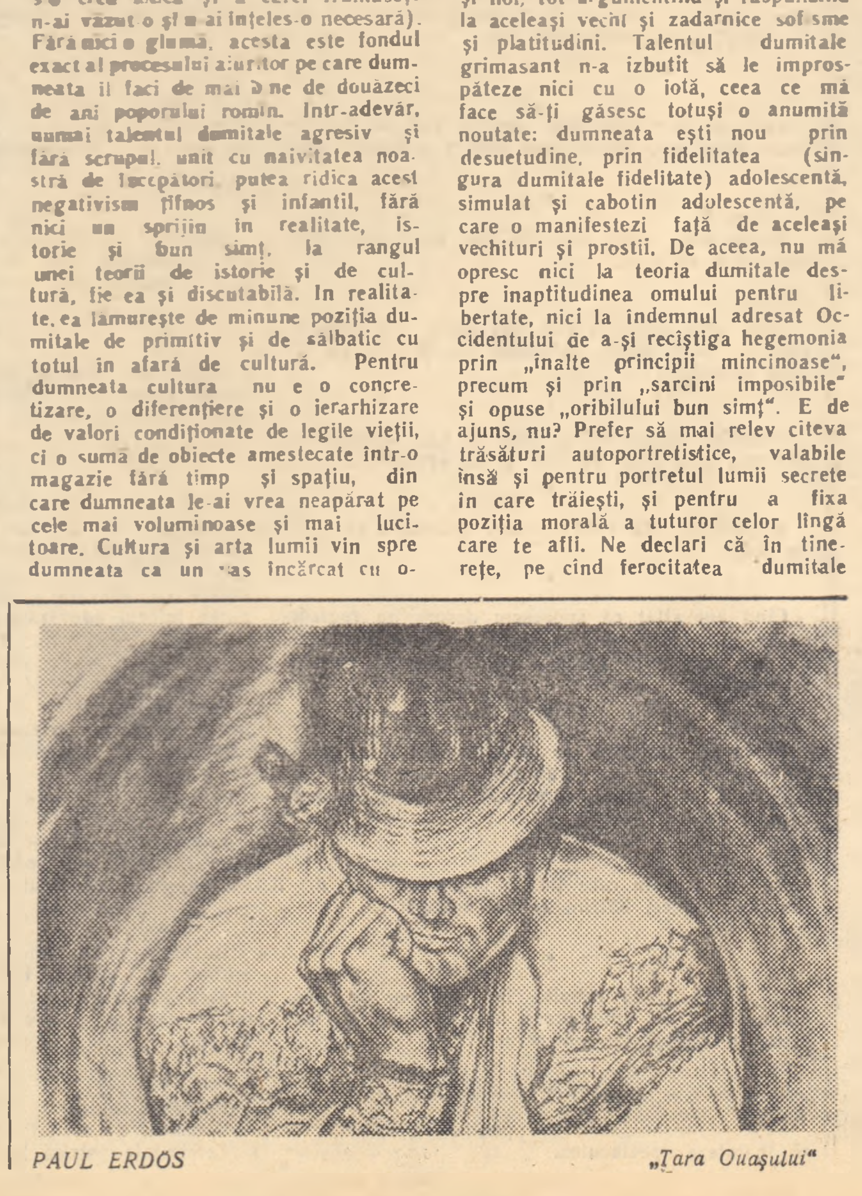

PAUL ERDOS „Țara Oașului"

Convorbire cu V. Em. Galan despre Perspectiva scriitorului

(Urmare din pag. 1)

citi patru-cinci poezii de acolo, luate la întîmplare, ori de unde vrei: într-un cămin cultural rural, la Academie, într-o fabrică, sau prin vreun cenaclu studențesc. Nu vei avea, cred, nici o bucurie. Mie, oricum, lectura unor asemenea pagini îmi întărește convingerea că minereul de bază al literaturii a fost și rămîne faptul divers din viața, din gîndirea și din sufletul oamenilor: faptul divers și căutarea pasionată a semnificației lui.

— Cu toate acestea, tendința către promovarea exclusivă a acestui „fapt divers", nu a dat, pare-se, întotdeauna cele mai bune roade, nu?

— Ceea ce e promovat excesiv, adică unilateral și cu mărginire, nu dă roade bune niciodată nicăieri. Dar nu e vorba de asta. Dacă fug de faptul divers pentru că ar fi „gazetarism", dacă încep să scriu despre ghiocei numai pentru că am hotărît să fug de faptul divers din viața oamenilor, atunci, chiar dacă am talent cu carul, nu-s cu nimic mai breaz decît fierarul emerit care fuge de fierul înroșit în foc. Și la fel este dacă scriitor fiind, și cu talent pe deasupra, încep a ocoli marile probleme ale vieții contemporanilor mei — ca să nu cad cică în „gazetărism" — sau dacă încep a mă preocupa de psihologia cărăbușului numai ca să ocolesc psihologia contemporanilor — lăsați și ei pe seama gazetarilor. Prețul corolei unui ghiocel, de la poeți l-am învățat cu toții. Da, dar poeți au ajuns numai cei ce au știut prețui, înainte de orice, omul și faptele lui; cei ce au știut să redescopere frumusețea ghiocelului în numele contemporanilor lor, cu ochii și sufletul acestora, pentru ei. Cît despre respingerea genului epic „din principiu" și renovarea șabloanelor cu alte șabloane, — nici n-are rost, cred, să vorbim.

— Dar să revenim: bănuiți cumva că termenul „preelaborare" ar putea face și el, la rîndul lui, victime printre scriitorii noștri?

— E atît de vag și de nenecesar, încît nu m-aș mira să facă: fie că încerci să-i justifici existența, fie că încerci să-i motivezi respingerea, rele, chiar fără să vrei, tot felul de vechi baliverne. Procesul elaborării unei opere artistice nu-i încă deplin limpezit nici artistului însuși. Totuși, cuvîntul „elaborare" are un sens precis. Dar „preelaborare" ce să fie? Probabil, nimic altceva decît elaborarea artistului: de către părinți, familie, școală, societate, lecturi, tradiții cultural-artistice, naționale și mondiale, călătorii. Ne trebuie pentru asta un asemenea termen nou?

DOCUMENTAREA...

— Atunci discuția cu Francisc Munteanu ținea mai mult de domeniul vocabularului; era deci o neînțelegere, în legătură cu înțelesul termenului dat?

— Nu. Tot ce am spus pînă aici despre preelaborare e de fapt o paranteză fără legături directe cu discuția de atunci.

— O paranteză închisă?

— S-o închidem. Lăsînd de o parte termenii, Francisc Munteanu a redat destul de clar pornirea discuției: vorbeam despre munca noastră. Eram de acord că împărțirea procesului de creație în documentare (1) și elaborare (2) mai mult încurcă lucrurile în practica scriitoricească decît le limpezește. Eram de acord că sistemul de lucru bazat pe această împărțire (sistemul „Alege-ți o temă! Du-te și te documentează! Intoarce-te și scrie! Mai alege-ți o temă! Mai du-te într-o documentare! Mai scrie ceva!") — sistemul acesta a adus roade bune numai reportajului literar; schiței, nuvelei, romanului, piesei de teatru și scenariului cinematografic le-a adus ponoase imediate și foloase doar de perspectivă. Eram de asemenea de acord, Francisc și cu mine, să vedem în documentare o muncă permanentă care de lege continuă — uneori mai puțin intens, alteori dimpotrivă — chiar și în perioadele cînd scriem ceva pentru tipar: aduni mereu fapte, impresii, observații, expresii etc. (După mine, receptivitatea față de toate acestea e o latură, un aspect al talentului literar: aspect înnăscut în parte și în parte format prin educație și autoeducație). Inmagazinezi, fie în memorie, fie prin caiete, fapte de viață trăite și văzute, frînturi de conversație, surprinse întîmplător sau provocate anume, observații luate de-a gata din lucrările altora, indiferent dacă e vorba de literatură, filozofie, tratate științifice, rezoluții de partid, broșuri de propagandă, conferințe, concerte, expoziții de artă plastică. Inmagazinezi mereu, uneori urmărind conștient un anume fir, un anume scop chiar, alteori neștiind dinainte de ce. Și la un moment dat, independent de rezultatul la care ajungi cu materialul acumulat în vederea unui scop dinainte fixat, te pomenești că o serie de fapte și impresii înrudite cumva între ele îți atrag atenția cu toată puterea: de aici, ideile de bază și tema unei viitoare opere literare. (Vorbeam, atît Francisc cît și eu, mărginindu-ne la preocupările noastre de prozatori. Așa vorbesc și acum. La poeți lucrurile se petrec mai altfel).

— La ce anume vă referiți cînd subliniați înrudirea dintre elementele care intră în procesul complex al gestației unei opere literare, înrudire care impune deci scriitorului alegerea unei anumite teme — tema viitoarei sale cărți?

— Cred că e vorba în primul rînd de o înrudire bazată pe familia de probleme ridicate de aceste fapte și observații, probleme care chiar dacă altora le-ar părea secundare, pentru scriitorul respectiv — cu formația și pregătirea lui, cu frămîntările și posibilitățile lui — sînt de o importanță capitală. De aici, mai tîrziu, capacitatea operelor izbutite de a atrage atenția asupra unor probleme despre care, înainte de a citi cartea respectivă, credeai că nu merită vreo importanță deosebită. Discuția cu Francisc Munteanu a început, ba chiar a izbucnit, cînd părîndu-ni-se pesemne amîndurora că am epuizat generalitățile, am trecut, aș zice, la aplicații practice. Ii spuneam că am, în cea mai mare parte, sub formă de note disparate, un *material* (în discuțiile nepublice, noi scriitorii dăm fel de fel de înțelesuri acestui cuvînt împrumutat din comerțul cu stofe și pînzeturi) am, deci, un material bogat, presant pentru mine, în legătură cu unele teme actuale. O temă, îmi aduc aminte, privea dragostea dintre tinerii de azi: tineri care, spre deosebire de părinții lor, cresc adesea împreună, băieți și fete, în cămine, în școli, ca pionieri și utemiști, în asociații sportive și culturale; cresc împreună și, de asemenea, spre deosebire de părinții lor, nu mai sînt siliți, cînd își plănuiesc viitorul, să-și pună sentimentele la remorca calculelor în legătură cu zestrea, moștenirea etc. Spre ce forme *se îndreaptă* oare relațiile de dragoste dintre oameni? Spre ce forme *trebuie* ele îndreptate, cu ce soluții să te adresezi conștiinței tineretului, pentru a grăbi în mod firesc un proces firesc?...

(va urma)

Miron Dragu

Caracterul umanist al satirei

(Urmare din pag. 1)

[illegible]. De la Aristofan, Marțial, Juvenal pînă astăzi, trece — ca un filon de aur — un superb și permanent răz[illegible] milenar dus de pe poziția noului împotriva vechiului, ținînd cont de stadiile de evoluție a societății umane. Se mai aud și acum [illegible] berbecului roman, șuierul catapultei, tunetul bombardei și se mai vede și acum linia simplă a lăncii, arabescul floretei, etc. E bine uneori în epoca rachetei teleghidate să ne amintim de toate acestea. Nu de alta, dar am sări prea repede în brațele satirei atomice, încă impuberi. Noi, scriitorii satirici, sîntem doar oameni foarte serioși și ne dăm seama de responsabilitatea care apasă pe umerii noștri costelivi; cunoaștem forța nucleară a cuvîntului și efectele [illegible] radioactive a experiențelor noastre literare. Numai „oamenii buni" se bucură de imunitate naturală. Cinste lor!

Deși știu că satirele mele „sînt bune, sînt unele mediocre, cele mai multe sînt rele", cum s-a pronunțat — cu darul său vaticinatoriu — însuși Marțial, pot afirma că — modestia excesivă fiind o fațetă a ipocriziei — volumul meu de „Satire", apărut la ESPLA în 1955, nu a zăcut prea mult în librării: convalescența în vitrine a fost scurtă, iar vindecarea totală s-a săvîrșit în bibliotecile personale chiar ale unor „oameni buni", care rîd numai pe ascuns, ca nu cumva să-i vadă lumea că se delectează cu niște creații minore, ia acolo niște cronici rimate. Arză-le focul că necesare mai sînt!

Nicolae Țațomir

cărți noi

PERPESSICIUS: „Mențiuni de istoriografie literară și folclor"

(Urmare din pag. 1)

[illegible]bească, sugestie, ca grai viu. Fiindcă — și aceasta dă un farmec special cercetărilor de istorie literară scrise de Perpessicius — cercetătorul e dublat și de poet. Fin analist al artei unui scriitor, Perpessicius a aflat punctul de echilibru al cumpenei, în așa fel încît omul nu piere sub umbra monumentală a artistului, dar nici acesta din urmă nu pierde din strălucire din pricina omului.

Istoricul literar însuflețește într-un mod ce-i e caracteristic informația amplă, cu căldura afecțiunii și pietății cînd scrie despre Eminescu și contemporanii, despre Anton Pann, Artur Enășescu sau folcloristul Lazăr Șăineanu. Scriitori și oameni de cultură de altădată sînt restituiți, ca într-un act de resurecție, actualității. Iar actualitatea literară și culturală ca atare nu lipsește nici ea — ceea ce nu are, de aceea, nimic surprinzător — din acest volum de istoriografie literară și folclor. Chiar dacă am avea unele rezerve de făcut în ceea ce privește studiile despre Mitrea Cocor sau despre electricitate și literatură, le vom reține totuși pentru multele lor observații pătrunzătoare, ca și pentru faptul însuși că în ele, ca și în altele citeva („Un poem valah despre Walt Whitman", „Exagerări folclorice sau variațiuni pe tema proletcultismului", „Pe marginea unei antologii de poezie") e prezent totuși și în intervalul 1948—1956 cronicarul literar.

Să mai adăugăm că lectura unor pagini de Perpessicius, cu fraza construită amplu și elegant, cu vocabularul precis și atît de bogat, e, ca întotdeauna, agreabilă.

Ion Roman

NINA CASSIAN: „Vîrstele anului"

(Urmare din pag. 1)

rit depășite. Ultimele poezii exprimă o mare ardoare senzuală, o conștiință interesată de toate trăirile lumești, interesată deopotrivă de aspectul moral și de destinul politic al umanității, de viață, de dragoste, de moarte. Sigură în convingerile sale, poeta crede în dragoste cum crede în pieirea inevitabilă a capitalismului, disprețuiește lașitatea în dragoste cum disprețuiește lașitatea și oportunismul în politică. Lăcomia de viață e sublimată cu distincție, adesea însă expresia nudă e preferată și, să recunoaștem, preferabilă („Lacomă sînt. Mă ceartă asceții / că parcurg pe nerăsuflate / tabla de materii a vieții / și că rîvnesc și mi-e poftă de toate").

N-am regăsit în această culegere răceala „cerebrală" și tonul uscat al versurilor de acum cîțiva ani și am găsit, în schimb, frenezia marilor chemări ale vieții, temperatura inițială a sentimentelor, un anume accent vital, neînduplecat și activ, dar și o severă demnitate a iubirii, care, toate la un loc, scot poezia Ninei Cassian din zona periferică, puțin jenantă a literaturii „feministe". Nu-i este propriu poetei gustul senzațiilor difuze, nu o caracterizează feminitatea minoră vaporoasă și tînguitoare. In lirica erotică (partea cea mai rezistentă a volumului) găsește soluții originale. Nu cîntă „amorul", nu urmărește expresia directă, primordială, pare-se epuizată, a sentimentului erotic, ci stările derivate, implicațiile, posibilitățile, reflexele acestui sentiment. Iubind, cugetă la posibilitatea consumării, la ceea ce va fi cînd iubirea va trece, izbutind totuși să păstreze intactă tensiunea actuală (Lucidilate); exprimă apoi tensiunea egală, tristețea calmă ce succede iubirii înfocate, cînd lucrurile recapătă conturul lor clar și rece. (Liniște de iarnă). In genere Nina Cassian cîntă nu atît înfăptuirea erotică, prezentul iubirii, cît așteptarea încordată, nemărginita putere de dăruire, patima latentă. In toate e călăuzită de o ascuțită conștiință morală, legată intim de puritatea adevăratului militant care crede în cauza sa, de simțul acut al istoriei, stigmatizînd nu numai rudimentele fizice ale trecutului (Coroana, Plugul de lemn, Gîrbaciul — *poezii mai puțin izbutite, de o prea evidentă factură argheziană) dar și viciile umane fundamentale* (Umilința, Ipocrizia). *Intr-un volum remarcabil prin distincția expresiei ar fi totuși de semnalat cîteva impurități care se răzbună. In ce privește* Cancerul lumii, *locul acestui poem cu puține merite ar fi fost într-unul din volumele tipărite de Nina Cassian acum cîțiva ani.*

Vor urma, desigur, analize amănunțite și mai pretențioase. Deocamdată semnalăm în „Vîrstele anului", *una din aparițiile importante, de prim ordin, ale poeziei noastre noi.*

L. Raicu

MILIONARII DIN ROMA

Am fost de curînd la Roma. Fără paşaport. Şi să nu vi se pară ciudat, dar n-am trecut fraudulos nici o frontieră. Cum? Foarte simplu. M-am urcat în zori în automotorul rapid 55, la amiază am schimbat trenul la Vereşti, iar de la Botoşani, într-un G.A.Z. al raionului de partid, avînd ca tovarăşi de călătorie un instructor şi un inginer agronom, pe nume Aurel Cramarciuc, am parcurs distanţa pînă la Roma în numai 40 de minute.

Cu acel prilej m-am convins că vechiul dicton: „Toate drumurile duc la Roma", n-a rămas etern valabil. Fiindcă spre Roma noastră, de pildă, duce un singur drum de ţară — şi acela plin de gropi şi de hîrtoape. Am ajuns, aşadar, la Roma (de fapt sînt două, legate între ele: Roma de sus şi cea de jos) — o Romă neaoşă, autentic moldovenească, în care zadarnic vei căuta cele şapte coline, Tibrul, sau castele străvechi, cu nume sonore: Capitoliul, Chigi, Borgheze, Quirinalul... Nu! Roma regiunii Suceava n-are asemenea pretenţii. Se lipseşte de palate şi de ruine istorice şi nu rîvneşte la operele de artă ale consorei sale italiene. Se mulţumeşte cu cîteva aşezări modeste şi practice, care dau relief peisajului rural şi sînt de folos localnicilor: căminul cultural, creşa, casa de naşteri, cele două şcoli elementare, cooperativa şi magazinele de desfacere, plus patru întovărăşiri agricole şi o gospodărie colectivă „Ilie Pintilie".

Fireşte că nu m-am dus la Roma în „pelerinaj", ci pentru un motiv mult mai terestru: ţineam să-i cunosc „milionarii". Cum, milionari într-un biet sat moldovenesc? — vor înălţa poate din umeri, cu neîncredere, unii dintre cititori. Da, îi rog să nu se mire. Roma numără cam 3.000 de suflete şi are 236 de familii milionare, respectiv 30 la sută din locuitori. E drept că aceşti colectivişti — fiindcă despre ei este vorba — luaţi în parte, sau „individual", cum se spune pe aci într-un limbaj modernizat, nici n-au moştenit, nici n-au agonisit milioane. Dar împreună...

Cu toate că s-au [illegible] de „avuţii", milionarii din Roma n-au schimbat straiele de ţară, moldoveneşti, pe surtucul orăşenesc. Au rămas modeşti la chip şi înfăţişare şi robotesc sîrguincios pînă spre asfinţit. Iar toamna, cînd se culeg bucatele, zăbovesc adesea pe arii şi pînă după miezul nopţii. In graiul lor dulce şi tărăgănat se amestecă adesea printre vorbe de duh şi zicale pline de înţelepciune populară, o sumedenie de cuvinte folosite altădată doar de specialişti: „agrotehnică", „iarovizare", „asolament", „hibrizi"...

După cum vedeţi, „milionarii din Roma" (unii au învăţat carte abia în ultimii ani) şi-au îmbogăţit substanţial vocabularul tehnic. Dar ce să-i faci? Notorietatea îţi pretinde şi o exprimare mai aleasă. Că doar se perindă prin Roma o groază de ziarişti, radioreporteri, ba chiar şi echipe de cinematografişti; şi oamenii ţin să le dovedească că expresia „ţăran prost" a rămas o noţiune a trecutului, incompatibilă cu starea şi poziţia socială de azi a milionarilor din Roma. In plus, gospodăria colectivă mai primeşte şi alţi numeroşi vizitatori — ţărani individuali, întovărăşiţi şi colectivişti — care vin fie din curiozitate, fie pentru schimb de experienţă, dornici să vadă rezultatele obţinute de prima gospodărie colectivă milionară din nordul Moldovei.

Începuturi modeste

„Startul" milionarilor din Roma a fost la fel de neînsemnat ca al tuturor ţăranilor săraci, care, începînd din 1949, au păşit pe drumul nou şi necunoscut al agriculturii socialiste. Cînd şi-au unit haturile, primele 36 de familii adunaseră laolaltă abia 75 hectare. Cît priveşte capitolul „mecanizare", el era reprezentat de cifra: doi cai putere — adică un singur atelaj. Atît! In rest pluguri, unele chiar de lemn, ca pe vremea sciţilor, seceri, coase, greble, sape...

M-a găzduit Gheorghe Jacob, un colectivist înalt şi roşcovan, de vreo 50 ani, care are o spuză de copii. Opt mi se pare. Are o gospodărie demnă de invidiat. Şi-a ridicat anul trecut casă nouă, de zid, a primit de la colectivă în folosinţă personală, pentru grădinărit, 35 ari; mai are în bătătură vacă, porc, şase oi, orătănii... Mă rog, casă îndestulată. Seara, în faţa chiselei cu dulceaţă de zmeură — specialitatea coanei Zamfira — am stat cu nea Gheorghe la taifas, în curte, sub umbrarul unui nuc. Şi multe am auzit de la dînsul, fiindcă-i tot atît de harnic la vorbă cît şi la treabă.

— Eh, dacă nu ne-ar fi venit la început în ajutor statul şi cîteva întreprinderi socialiste, am fi scos-o cu greu la capăt... Îmi amintesc de parc-ar fi fost ieri. Era prin '49, august 28. Ne adunaserăm în ograda lui Dumitru Stoian să iscălim actul de constituire, fiindcă din cele ce ai văzut matale — sediul gospodăriei, acareturi, stupină, livadă — nici nu se pomenea pe atunci. Loc viran... S-a suit pe un scaun alde Zamfir, preşedintele sfatului comunal, şi-a pus ochelarii pe nas, că are vederea slabă, şi a pornit a citi dintr-o listă: „Statul acordă gospodăriei colective „Ilie Pintilie" în folosinţă veşnică 119 hectare de teren, iar întreprinderile de mai jos îi fac următoarele donaţii: Gostatul din Popovăţ — douăzeci oi; Gostatul din Călineşti — două vaci, doi boi şi doi tauri; Prodalimentul din Botoşani — o scroafă cu zece purcei; Centrul Mecanic — două căruţe..." Şi cîte altele... Ce mai vorbă: zestre, nu glumă!

— Şi tot ne-a mers greu în primii ani — spuse mai departe nea Gheorghe. Animale de tracţiune aveam cîte ştiţi, recolta pe lanuri era slabă; iarna veneau geruri de crăpau pietrele, vara sufeream de arşiţă şi secetă; nu ne pricepeam încă să muncim glia după metode ştiinţifice şi, colac peste pupăză, o seamă de colectivişti nici nu ieşeau la cîmp. Dar cum să-i fi îndemnat inima la treabă, cînd prindeau abia 6—7 lei pentru ziua-muncă? Iar chiaburii tot dădeau cu clonţul: „Aşa vi se cuvine dacă v-aţi dat cu comuniştii! O să crăpaţi de foame!" Acum crapă ei. De ciudă. Fiindcă anţărţ, cu toată seceta, cu trei braţe de muncă — eu şi două fete, că ceilalţi îs rostuiţi pe la casele lor — am ridicat pentru 701 zile-muncă patru care pline cu bucate, başca 9.000 de franci în gologani. Şi zici că asta-i puţin? Aud?

Şi cîte altele n-am mai aflat în zilele cît am rămas la Roma!... Actualul preşedinte, Mihai Bîrligă, mi-a istorisit destule amănunte din viaţa colectivei. Era prin 1954... Parcă intrase dihonia printre colectivişti. Umblau să se retragă. Ba Gheorghe Groza, Dumitru Cosovschi, Ilie Andriş şi alţii, întocmiseră chiar cereri să li se dea pămîntul înapoi. Preşedintele de pe atunci, Ion Nistor, îşi petrecea mai toată vremea la MAT, cu litruţa în faţă, şi treburile mergeau alandala. Magazinerul Filuţă încurca adesea magazia obştei cu cămara lui, iar socotitorul Alexe Chivu trecea în catastif zilele-muncă pe sprinceană, după criteriul „prieteniilor" personale.

Şi fiindcă nemulţumirea devenise aproape generală, lui Ion Nistor i s-a năzărit ceva năstruşnic spre a-i îmbuna pe colectivişti. A adunat într-o seară consiliul de conducere şi i-a ţinut un logos cam în felul acesta: — Avem 30—40 vite în grajd şi mănîncă bunătate de nutreţ de pomană! Şi păşune, ştiţi doar, avem puţină... Nu socotiţi c-ar fi nimerit să le vindem la Oraca? Tot nu ne aduc venit şi, pe deasupra, mai plătim şi oameni să le îngrijească. Unde mai puneţi c-am face rost şi de niscaiva bani să adăogăm la zilele-muncă şi să mai astupăm gura la oameni. Că fac o hărmălaie...

Cînd a aflat ce pune preşedintele la cale, tînărul zootehnician Bîrligă n-a mai stat pe gînduri. S-a pornit chiar în acea noapte către Botoşani, pe jos, şi s-a oprit tocmai la raionul de partid. Secretarul pentru problemele agricole, Ion Ţenea, îl asculta cu luare aminte şi tot însemna cîte ceva pe un carnetel. După ce a auzit tărăşenia, secretarul l-a îndemnat pe Bîrligă:

— Nu mai zăbovi o clipă aici, frate. Urcă-te în G.A.Z.-ul raionului şi întoarce-te grabnic acasă. Acolo, faceţi în aşa fel ca voi, comuniştii, să convocaţi o adunare generală extraordinară a colectivei. Cred că pe duminică ar fi cel mai nimerit...

— Păi şi Nistor e comunist! — i-a replicat zootehnicianul. Dacă se opune?

— Eh, de comunişti ca Nistor se lipseşte partidul. Să decidă majoritatea. Am să vin şi eu, cu Cramarciuc. Se pricepe, ce zici?

— Chiar foarte bine...

Au trecut de atunci patru ani...

Nistor nu mai e preşedinte, nici membru de partid. Colectiva are alt preşedinte, pe Bîrligă, iar în grajduri şi saivane se află aproape 700 capete de vite.

— Să ne ţină cel de sus preşedintele sănătos! — se roagă colectiviştii din Roma. Că tare-i inimos şi gospodar. Il vedeţi? E numai piele, oase şi suflet. Da' cînd e vorba de muncă, se ia la-ntrecere cu zece!

E drept că în aceşti ani s-a clădit un sediu nou, magazii, ateliere, garaj pentru cele două autocamioane, saivane, grajduri şi o cramă; cinci bălţi stătute au devenit tot atîtea iazuri piscicole şi se înalţă cu repeziciune uzina electrică. Stîlpii s-au aşezat pe uliţe, motoarele aşteaptă împachetate în lăzi, iar la toamnă, cînd construcţia va fi terminată, se vor aprinde în Roma primele becuri...

S-a curăţat neghina...

Niculaie Iacob e un flăcăiandru negricios şi iute ca o zvîrlugă. Toţi ai lui sînt colectivişti, ca şi dînsul. Cu doi ani în urmă a fost trimis pe la Bucureşti şi Iaşi, la şcoli de finanţe. Cînd s-a întors cu diploma, nu de mult, l-a înlocuit pe Chivu. De necaz, fostul socotitor a şi plecat din comună. „Opt, cu a brînzei nouă" — se bucură colectiviştii, încredinţaţi că hoţomanul n-o să facă purici pe unde s-o afla.

— Şi zi, aţi strîns într-adevăr milioane? — l-am iscodit pe Bîrligă.

— Ce mai întrebaţi? Numai fond de bază, în numerar, am adunat 1.047.000 lei. Dacă mai punem la socoteală inventarul viu şi mort, zi şi matale, sînt milioane, au ba? Iar anul acesta, fiindcă avem recoltă îmbelşugată, nădăjduiesc să împărţim oamenilor cîte 40—50 lei pentru ziua-muncă şi să mărim fondul în numerar. De la peste 230.000, de la lînă vreo şaptezeci de mii, din contractări de vite, din miere, struguri şi zarzavat, başca din grînele ce le-om vinde statului... Bani grei, zău aşa!

Milionarii din Roma ţin grozav la drapelul de fruntaşi pe regiune şi n-ar vrea să-l scoată din vitrina sediului nici să-i omori. De aceea poate şi muncesc cu atîta tragere de inimă. Chiar şi Emilia Pînzaru, o femeie care a crescut 13 copii, n-are astîmpăr.

— Oi fi eu mamă eroină, cu decoraţie şi ajutor familial — se oţărăşte ea la preşedinte, că-i bună de gură — dar vreau să muncesc!

— Păi n-ai muncit destul, lele Emilia? — glumeşte Bîrligă.

— Ia să nu te amesteci unde nu-ţi fierbe oala, mucosule, că-ţi găseşti naşul cu mine! Eu una îţi spun: să mă treci la brigadă! Să aude? Şi preşedintele, care o respectă şi o admiră, i-a făcut pe plac.

La fel a păţit el şi cu alţi doi colectivişti bătrîni, veri între ei. Unul e Vasile Ilaş şi are 78 ani, celălalt Dumitru şi-i mai „tînăr" cu vreo cinci-şase ani. Primesc pensie de veterani şi ajutor de bătrîneţe de la colectivă, din fondul social. S-ar putea deci hodini fără să-şi bată capul. Dar credeţi că-i rabdă inima? Aş! S-au cerut paznici la livadă şi cît e ziulica de mare [illegible] prin pomet şi alungă copiii cu prăjina.

Într-una din zile, cînd stam cu moşnegii la taifas, s-au auzit foşnete prin frunziş. Au sărit ca fripţi.

— Da' mai lăsaţi-i, oameni buni — am căutat eu să-i opresc. Dacă rup şi ei cîteva poame, colo, cu ce o păgubi livada?

— Dac-ar fi numai asta — mi-a răspuns moale moş Vasile — i-am lăsa în plata Domnului! Dar strică, domnule, ceva de speriat. De zece ori cît ar putea băga în burtă. Izbesc pomii cu parul, îi scutură, rup crengi încărcate de rod... Şi asta nu-i de răbdat. Vezi de ce-i fugărim?

S-a auzit deodată zvon de ceartă. Un prîslea de vreo şase anişori, care dădea, chip şi seamă, ajutor la paza livezii, ameninţa de undeva, nevăzut:

— Ia căraţi-vă, măi, golanilor, că acuş zvîrl după voi cu pietroiul!

— Ie-te-te, mă! — i-a răspuns în batjocură un alt copil. Zi, te crezi voinicos fiindcă tat-tu-i preşedinte? Da' a cui e livada, bă, a voastră sau a colectivei?

— Este a cui trebuie să fie — a răspuns băietanul diplomatic. Da' nu-i slobod s-o jefuieşti! Şi tata, dacă vrei să ştii, nu-i numai preşedinte, ci şi deputat la Bucureşti, aşa, ca un fel de ministru... Vă arată el vouă, neisprăviţilor! Şi zvîrrr! o piatră îşi luă zborul din palmele lui micuţe...

Tudor Mihail

Discuţii

„Polemica" — cuvînt de ruşine?

Acum aproape 45 de ani s-a petrecut la noi în ţară un eveniment senzaţional. Supăraţi că stau prea mult în opoziţie, liberalii au devenit dintr-o dată antidinastici şi, fiindcă nu puteau să-şi manifeste pornirea în „Viitorul", oficiosul partidului, au scos o revistă: „Semnalul" — mi se pare —, în care puteau să atace tronul în toată libertatea. Opinia publică a fost plăcut impresionată de această atitudine, dar succesul campaniei i-a îngrijorat într-atît pe cei care o porniseră, încît aceştia au început să dea îndărăt. Felicitaţi de a fi avut curajul să atace coroana, autorii atacului au încercat un puternic sentiment de pudoare. Nici unul dintre ei nu a avut tăria de a se recunoaşte capabil de delictul de lese-majestate şi fiecare arunca vina pe celălalt.

Intîmplarea, caracteristică pentru moravurile noastre politice de altădată, a constituit obiectul unui mare număr de coloane de satiră şi umor apărute în foile democratice ale vremii. Ne-a rămas mai proaspăt în memorie, între altele, pamfletul lui „Nicoară al Lumii", N. D. Cocea, în fruntea unui număr al revistei „Facla", pamflet însoţit de un desen (al lui Iser?) foarte sugestiv, care a atras darea în judecată a girantului revistei, pentru „atentat la bunele moravuri". Pamfletul şi desenul „Ruşinea ţigăncii" ironizau pudoarea celor surprinşi în flagrant delict de polemică cu coroana, oameni care, în calitate de membri ai unui partid de guvernămînt, înţelegeau să fie cuminţi şi în bune raporturi cu „factorul constituţional".

Această situaţie caragialescă („Tache! Tache, fii cuminte!") mi-a revenit în minte de curînd, cînd, citind ultimul număr al revistei „Viaţa romînească", am luat cunoştinţă de cronica profesorului B. Cazacu, „Istoria limbii romîne literare şi problemele studierii ei".

Se ştie că de vreo cinci ani problemele limbii noastre literare sînt dezbătute într-un mod cu totul neobişnuit la noi. Tratate altădată în exclusivitate şi cu multă pasiune şi competenţă de profesorul Tudor Vianu, înăuntrul cursurilor sale de estetică literară sau în studii desprinse de activitatea didactică, aceste probleme preocupă astăzi cercuri mai numeroase şi mai largi de critici, istorici literari, lingvişti. Periodicele de mare circulaţie, în frunte cu „Gazeta literară" şi „Contemporanul", au contribuit serios la cultivarea acestui interes, care a cuprins în aceeaşi măsură pe specialişti şi pe nespecialişti. Revistele amintite şi-au pus la dispoziţie coloanele în vederea desfăşurării unei lupte de opinii, care să ducă la fixarea unor concepţii solide, întemeiate pe realitate şi dezbărate de erorile diletantismului impresionist.

Ideea ca cineva, care nu participase la recentele discuţii, să încheie bilanţul luptelor a pornit dintr-o bună inspiraţie şi m-am bucurat cînd am văzut că „Viaţa romînească", prin condeiul profesorului Cazacu, s-a oferit să ne facă acest serviciu. Spre marele meu regret — poate şi al altora, — cronica lui Cazacu e departe de ceea ce aşteptam să fie, şi fiindcă articolul d-sale, care poartă numărul I, se anunţă cu urmare, socotesc că e necesar să se intervină în vederea ameliorării cronicilor ce vor urma.

Mai întîi trebuie să-mi exprim surprinderea că profesorul Cazacu se declară împotriva polemicii. D-sa reproşează unora dintre articolele pe care le trece în revistă că au „un vădit caracter polemic" şi parcă ar vrea să ne spună că d-sa nu înţelege să alunece pe această pantă; că e pentru luptă, dar nu vrea să lupte. In consideraţiile profesorului Cazacu eu nu văd numai o greşită interpretare a cuvîntului „polemică", al cărui sens nu-i altul decît „discuţie, luptă de opinii", — ci şi o atitudine de cuminţenie. D-sa se jenează să lupte, să atace, să polemizeze, pentru ca nu cumva să supere pe unii şi pe alţii.

Este supărător totuşi ce face profesorul Cazacu. Vrînd să menajeze pe unii, vrînd să se menajeze şi pe sine însuşi, d-sa supără adevărul; cronica d-sale nu-i obiectivă; ea nu serveşte ştiinţa şi discreditează lupta de opinii, care e cu atît mai eficace cu cît e mai aprinsă.

Profesorul Cazacu nu slujeşte adevărul nici atunci cînd încearcă să lege interesul nostru pentru problemele limbii literare de congresul romaniştilor de la Florenţa (1956). Care om capabil să citească nu ştie că momentul hotărîtor în dezvoltarea studiilor noastre lingvistice în genere şi a celor legate de limba literară apare cu şase ani mai devreme şi că înflorirea lingvisticii sovietice ne-a stimulat şi pe noi! Deschid revista „Limba romînă" din iulie-august 1953 şi văd că nici profesorul Cazacu nu ignorează realitatea (articolul d-sale e intitulat „Unele probleme ale studierii limbii literare în lumina ultimelor lucrări ale lingviştilor sovietici").

Este de asemenea regretabil că profesorul Cazacu nu face apel la toate părerile enunţate în timpul dezbaterilor. Aşa se explică de ce teza limbii producţiilor populare ca punct de plecare al limbii literare romîneşti, teză cu care d-sa nu e de acord şi care în cronică ocupă cel mai întins spaţiu, nu e combătută cum trebuie.

Este iarăşi o scădere faptul că în cronică se trece peste existenţa unei opinii, îmbrăţişată, între alţii, de profesorul Rosetti, — aceea potrivit căreia limba noastră literară exista gata formată în secolul al XVI-lea. Această părere, pe care a susţinut-o şi în cursul dezbaterilor de la Facultatea de filologie, continuă să-l stăpînească pe profesorul Rosetti; în studiul consacrat limbii romîne din secolul al XVI-lea (1956), d-sa analizează, între altele, „trăsăturile limbii literare" din textele acelei epoci. Citîndu-i fraza: „Bucurîndu-se de o foarte mare răspîndire, cărţile lui Coresi, în loc să înlesnească propagarea doctrinei protestante, au izbutit să pună temelia limbii noastre literare", profesorul Cazacu nu a făcut decît să repete teza mea, strecurată într-o lucrare a profesorului Rosetti, lucrare care are ca punct de plecare manualul de literatură romînă tipărit în colaborare, în 1935 (ediţia a II-a, 1946).

Cred că nu ar fi trebuit trecută sub tăcere nici altă părere a profesorului Rosetti, afirmată într-o recenzie din revista „Studii şi cercetări lingvistice", I, 1950, potrivit căreia la noi „există mai multe limbi literare".

Obiecţiile mele, după cum s-a văzut, nu au în vedere fondul cronicii profesorului Cazacu; despre acesta vom mai vorbi. Am socotit că deocamdată are mai mare importanţă ţinuta articolului d-sale, stilul d-sale de luptă. In acest sens, cred că şi d-sa şi discuţia ar fi avut de cîştigat, dacă renunţa la ocoluri şi abilităţi, şi ar fi adoptat o manieră mai îndrăzneaţă, care să nu ţină seamă nici de sentimente, nici de resentimente. Aşa se duce o polemică de care să nu ne ruşinăm.

J. Byck

Reverie în expoziţia lui Luchian

(Urmare din pag. 1)

chian pictorul florilor, aşa cum contemporanul lui, D. Anghel, a fost poetul lor. Florile ocupă un loc întins în pictura lui Luchian şi, desigur, nimeni mai bine ca el nu le-a înfăţişat strălucirea, suavitatea lor tactilă, inocenţa înfioririi lor. Totuşi florile lui Luchian trebuie înţelese şi simţite în ansamblul operei lui, în legăturile lor cu toate firele ţesăturii lui tematice. Creează un artist opere felurite, fără raporturi între ele sau, mai degrabă, o operă unică, opera vieţii lui? Tema centrală a picturii lui Luchian a fost un anumit raport dintre natură şi civilizaţie, caracteristic ţării noastre din trecut şi pe care mi se pare că-l întrezăd.

Mă înapoiez la pînzele, la pastelurile, la acuarelele, la desenele care îmi [illegible] felul de viaţă, cadrul copilăriei îndepărtate. Mă găsesc din nou la marginea oraşului. Perimetrul aşezărilor noastre urbane n-a fost împrejmuit cu ziduri, consolidat ca o cetate. Feudalitatea romînească n-a construit şi nu s-a apărat ca aiurea. Cînd veneau turcii sau tătarii, arcaşii nu se urcau pe metereze. Oamenii îşi strîngeau bunurile şi îşi mînau vitele către plaiurile înalte, în cetatea munţilor. Oraşul rămînea deschis către cîmpie şi aceasta năvălea asupra ei, suflîndu-şi miresmele, trimiţîndu-şi seminţele din care creşteau tufanii puternici, răchitele mlădioase, socul mirositor. A căzut zăpada şi marginea oraşului a fost cotropită de nămeţi. Dănţuiau nebuneşte vîrtejurile în jurul gheretei părăsite la răscrucea drumurilor ca nişte bărăgane, unde mîine dimineaţă oamenii îşi vor aştepta pîinea, tropăind ca să nu îngheţe, lovindu-se cu palmele peste coaste. Ce doliu s-a aşezat peste marginea oraşului? In lumina scăzută se zăreşte mai departe şirul de căsuţe clădite din chirpici, unde ajung mai întîi şi deshamă chirigiii înapoiaţi de la ţară, cu saci de porumb, cu hîrdăiaşe de borhot.

ŞT. LUCHIAN — „Moara"

Treci mai departe şi simţi ca o uşurare, o regenerare din răstriştea mahalalei. După ce au căzut ploile primăverii, lunca Ialomiţei musteşte de apă şi, sub iarba fragedă, piciorul se înfundă în băltoace. Au pornit sevele şi se urcă în tulpinele subţiri ale plopilor, în tufişurile acoperite de flori albe ca spuma laptelui în clocot. O potecă alunecă departe, fără ţintă vizibilă, în inima caldă a ţării. Trec carele grele, trase de boi care se căznesc în jugul lor. Rumînul i-a dejugat la marginea pădurii şi vitele pasc, întinzîndu-şi gîturile peste oiştea proţăpită în pămînt. In altă parte, cireada neagră a bivolilor înspăimîntă lumea. La Chiajna, sălciile au crescut şi s-au repezit către ape, mînate parcă de furtună. Treci pe lîngă hanul părăsit în marginea drumului. Pe alocuri s-a clădit puternic, pentru toate vremurile viitoare, dar oamenii şi-au uitat străbunii şi mînăstirea Comana şi-arată zidurile ruinate. Luchian trece prin sate fără oameni, vede turnuri de biserici, case albe sub umbra copacului din bătătură, în a cărui coroană s-a urcat cumpăna fîntînii cu ghizduri. In bucătăria bine rînduită a mînăstirii fierb mîncărurile călugăreşti pe soba de zid spoită, năs lucitoare. Oamenii muncesc la cîmp. Se întorc tîrziu de la muncă, încovoiaţi, sub sarcini parcă mai mari decît puterile lor. Ii vezi săpînd pămîntul. Duminica, au îngenunchiat la liturghie, rînduiţi unul după altul; îşi ţin căciulile în mîini şi abia unul din ei îndrăzneşte să privească spre iconostas.

Umanitatea nu este deci absentă din pictura lui Luchian, dar ni se înfăţişează cu aceeaşi umilitate a aşezărilor ei. Ce-i pasă de petrecerea chefliilor cu gulere tari, de femeile care le trec prin braţe? Artistul arată sarcasm faţă de adunarea lor. Sindrofia ne arată o societate distinsă. O femeie cu umbreluţa de soare deschisă a adunat pe rochia ei toate florile cîmpului: e un moment de idilă, o clipă desfătătoare a consonanţei cu natura. Dar, mai des l-a oprit pe Luchian exemplarul uman popular, lucrătorii pămîntului, moşnegi cerşetori în dulămile lor zdrenţăroase, copii, mai ales copii. Iată-i în grup, încotoşmăniţi de iarnă; iată-l pe flăcăiaşul în nădragi, cu mîna dusă prosteşte la gură; iată-l pe micul vînzător de nuiele. Gracilitatea trupurilor se ghiceşte sub zăbun, sub bocanca groasă. Micul cărbunar, cu pălăriuţa aşezată într-o parte, cu chipul mînjit, are eleganţa juvenilă şi farmecul unui Pierrot, un Pedrolino al comediei italiene. O mamă îşi ia copilul deasupra albioarei cioplite de rudar. Safta florăreasa este un exemplar măreţ al rasei ei. S-a desprins din sălaşul ţigănesc, pictat într-un rînd, pentru a arăta lumii splendoarea tînără a trupului, ovalul perfect al figurii, al gurii de pe care se desprinde un suspin. Tot de-acolo a pornit de mult moş Nicolae cobzarul, păstrătorul tuturor cîntecelor ţării. Chipul lui revine mereu în picturi, în desene, ca al unui martor încercat al vechimii, cu fruntea grea sprijinită înţelepţeşte în palmă, alteori privind către chitara supusă mîinii lui, îngînînd cu vocea-i de bătrîn cîntecul trezit pe coarde. Dar artistul a văzut şi cealaltă latură a ţării. Ţăranii s-au adunat în curtea boierească la împărţitul porumbului; este un grup compact, revendicativ, cu expresii mînioase şi ameninţătoare. Luchian îl pictează cu un singur an înaintea răscoalelor din 1907, cînd ne va arăta femeile căutîndu-şi morţii pe cîmpul de măcel al represiunii, grupul fantomatic al ţăranilor băjenăriţi, împinşi prin zloată de una din suflările aprige ale lui martie.

Întocmai ca toţi marii artişti ai lumii, Luchian este un pictor profund naţional, înzestrat cu o întinsă ştiinţă a tuturor înfăţişărilor ţării, a oamenilor ei. Vibraţia lui în faţa realităţilor locale este adîncă şi răscolitoare şi focul simţirii lui trezeşte pe a noastră, pentru a ne face să pricepem mai bine lumea în care am trăit. A evocat, cu o putere rareori atinsă de alţii, vechea noastră ţară, spaţiile oraşelor şi ale satelor, natura pretutindeni mai puternică decît construcţia oamenilor şi pe aceştia în simplitatea modestă a destinului lor, de atîtea ori plin de vitregie. Copacii cresc zvelţi sau robuşti în pînzele lui Luchian, cîmpiile impregnate vor purta roade bogate şi peste tot fructe şi flori, ale cîmpului, ale gospodăriilor, ale grădinilor, adunate în mari coşuri, rînduite şi îngrijite de ţiganca florăreasă cu caţaveica verde.

Tudor Vianu

Note

Recent,... de-acum un an

„Contemporanul" din 6 septembrie publică la rubrica „Revista revistelor", sub semnătura lui Al. Dimitriu-Păuşeşti, o privire critică asupra ultimelor numere (5, 6, 7, 8) ale „Tînărului scriitor". Răsfoind colecţia, criticul a găsit repede soluţia. Va face cîteva obiecţii la articolul lui Romul Munteanu din nr. 6, apoi va trece peste poezie şi proză.

Din păcate, cel ce a aranjat colecţia — bibliotecarul probabil — i-a jucat o festă.

Aşa s-a făcut că Al. Dimitriu-Păuşeşti relevă poezii ce nu există (Ana Şoit, Violeta Zamfirescu, Rusalin Mureşanu) şi afirmă că proza lui Al. Calais şi Traian Coşovei, deopotrivă de absenţi din numărul 8/1957, i-ar fi „reţinut în chip deosebit atenţia". Remarcabilă atenţie, în adevăr. Căci, dacă lectura „ultimelor numere din Tînărul scriitor l-a convins pe recenzent de progresul revistei „ce nu vrea să se menţină la vîrsta eternelor promisiuni", şi care a şi trecut „de pe acum la preţioase realizări", îndrăznim să credem că o realizare nu mai puţin preţioasă este şi iniţiativa lui Al. Dimitriu-Păuşeşti de a comenta „ultimele numere", dintre care ultimul a apărut acum... douăsprezece luni. E într-adevăr numărul opt, dar din 1956!

Radu Eftimovici

Bravo!

Mai trebuie să amintim de valoarea „Focurilor sacre?" Criticii şi-au spus părerea despre această carte, adevărat succes al tinerei noastre poezii. De la cronicarul literar al „Scînteii" la cel al „Tînărului scriitor", cu toţii au subliniat calitatea şi originalitatea poeziei lui Aurel Rău.

Se vede însă că Ilie Măduţă, recenzent şi poet al „Scrisului bănăţean", vrea să demonstreze contrariul.[1] Nu am avea nimic de obiectat dacă nobila-i pasiune de critic literar ar fi susţinută de competenţă, în deosebi de bunăcredinţă. Iată: „...Aurel Rău este livresc (sub raportul „influenţelor"). El este influenţat de Blaga, Adrian Maniu, Bacovia şi chiar (extraordinar!) de Laforgue.

Afirmaţiile recenzentului sînt exemplificate cu două-trei versuri răzleţe, alese după un criteriu cu totul arbitrar. Mărturisim că asemenea maniere de demonstraţie ni se par desuete şi, ca atare, le respingem. Ele au fost practicate cu predilecţie de „critici" ale unor reviste de mîna a şaptea, de mult decedate. Procedeul comod al citării de-a valma putea să aibă succes doar la o revistă de genul „Vasiovei" lui Tata Oancea.

Reaua-credinţă a lui Ilie Măduţă merge mai departe. Recenzioara, banală, aşternută fără convingere, se încheie cu o concluzie de-a dreptul rizibilă: „Eliberindu-se de timbrul unor influenţe... Aurel Rău se poate situa alături de cei mai valoroşi poeţi tineri" (s.n.) Să rîzi? Să te înduioşezi? Jalnic. Şi iată că tocmai „Scrisul bănăţean" se plîngea, nu o dată, despre lipsa de discernămînt a unor critici. Bravo!

Petre Stoica

1) Vezi „Scrisul bănăţean", nr. 8/1957.

Agrement turistic

Săptămînile trecute poposeam la Cîmpulung-Muscel. Higiena oraşului şi în general ospitalitatea localnicilor mă impresionaseră plăcut cîţiva ani în urmă, cînd singură graba nu-mi lăsase vreme să străbat istoricestile locuri. De rîndul acesta se cuvenea mulţumit prilejul. Şi cum aflasem că în afara muzeului principal — cam bizar conceput, dar înzestrat cu cîteva piese preţioase — mai exista un altul „Fundeni", într-una din vechile biserici ale Cîmpulungului, am purces într-acolo. Zidul împrejmuitor prăbuşit, copiii care-şi iroseau energia izbind mingea de peretele „muzeului" sau făcînd acrobaţii pe hîrnele exterioare, diversele mîzgăleli onomastice mă îndreptăţeau să regret pasul. Fireşte, greşisem. Numai că pe o placă uşor vizibilă puteai citi: „Monument istoric (secolul XVI)". Misterios de jenaţi, cîmpulungenii din jur mă încredinţară că nu abătusem drumul.

Am căutat să pătrund aci în repetate rînduri. Deşartă curiozitate! Inaintea plecării din simpaticul orăşel subcarpatic făcui însă o ultimă încercare. In pridvorul bisericii-muzeu un grup de copii baricadaseră intrarea cu bolovani din fostul zid împrejmuitor, simulînd lupta cu alţii, rînduiţi ofensiv la cîţiva paşi depărtare.

Intrebai atunci pe unul din aceştia, un scatiu de băiat, ce se întîmplă.

— Ei sînt daci, noi de-ai lui Traian — îmi răspunse aproape solemn.

Eram într-adevăr în faţa unui monument istoric!

Liviu Călin

Pentru „Drumeţii veseli"

„Ural, Abisinia, Mexic, Ruhr, Calabria, Panciatantra, Tagore, Carpaţi, Pont, Dunăre, Enescu, Senegal, Marsilia, Lidice, Oradour, Goteborg, Lorca, San-Francisco, Cracovia, Cambridge, Toscana, Sicilia, Hanoi, Coreea, Moscova, Asia, America, Danemarca, Cuba, Karaci, Piemont, Australia, Nil, Puşkin, Pekin, Belgrad, Washington, Sena, Londra, Roma, Atena, Delhi, Prometeu, Lucifer, Verdun, Spania, Auschwitz, Tolstoi, Dickens, Stalingrad, Coventry, Acropole, Calais, Valasquez, Goya, Alexander-Platz, Capitoliu, Bulgaria, Croaţia, Don, Paris, Tamisa, Strassbourg, Rotterdam, Köln, Rusia, New-York, Budapesta, Cervantes, Whitman, Gogol, New-Orleans, Bucureşti, Propilee, Newton, Faraday, Chartres, Sf. Sofia, Beethoven, Pasteur, Praga, Louvre, Bielorusia, Pakistan, China, Romînia, Hiroşima, Chili, Bonn, Mongolia, Florida, Veneţia, Neruda, Malthus, Curie, Bremont, Taj-Mahal, Siberia, Bandung, Tokio, Capul Bunei Speranţe, Atlanta, Fidias, Finlanda, Madagascar, Honolulu, Marte, Sahara".

Vă întrebaţi, desigur, ce este cu această bizară listă de nume proprii. O incursiune în marile enciclopedii ale lumii? Nu! Toate acestea sînt extrase dintr-o poezie din „Iaşul literar" nr. 7: „In numele tinereţii noastre" de Ileana Cantemir-Teodoriu.

Elevi! Nu mai cumpăraţi manuale de istorie, geografie sau atlasuri pentru anul în care... Luaţi poezia Ilenei Cantemir-Teodoriu!

G. Tomozei

DIN TOATĂ LUMEA

CĂRUȚAȘUL ȘI ȘOIMUL DE OȚEL

de BHABANI BHATTACHARYA

Vestea s-a ivit odată cu răsăritul soarelui și s-a răspîndit ca fulgerul. Bărbații alergau de pe cîmpuri, ștergîndu-și mîinile pline de pămînt pe haine. Femeile își strigau copiii în grabă cu glasurile lor subțiri și ascuțite. Iar copiii țopăiau de bucurie, se loveau unii pe alții cu palmele pe spate și țipau:

— A coborît la noi minunea zburătoare, ați auzit?

— O să facem o plimbare în cer.

— O să ajungem la nori și o să-i stoarcem în pumni ca să plouă.

Intr-adevăr, la marginea dinspre apus a satului indian, pe pajiștea largă, se odihnea minunea zburătoare. Soarele strălucea pe aripile ei și mulțimi de oameni se adunau mereu, mereu, se îmbulzeau să vadă minunea.

Bishan, căruțașul, își înhămase în grabă perechea de boi și venea pe drum, zorindu-se din răsputeri. Ii alinta cu vorba. Și îi îndemna cu o vergea scurtă și groasă, iar o dată sau de două ori i-a tras pe rînd, de coadă, pe fiecare.

„Tșaac, tșaac! Fuga. Să nu-mi adormiți, frații mei dragi". Nu era nici o clipă de pierdut. Minunea zburătoare putea să plece în orice moment. Cînd o să se mai ivească oare a doua oară în viață un asemenea prilej? Minunile astea le mai văzuseră ei, apărînd pe potecile cerului ca niște păsări mari străbătînd în zbor depărtările albastre sau, ca niște stele călătoare, în toiul nopții... dar să vezi una din ele culcată pe cîmp ca o simplă căruță! Să-i poți atinge trupul înaripat! Mai era de dezlegat și alt mister. De ce venise? Numai ca să se odihnească puțin pe pămîntul tare? Sau poate exista o pricină ascunsă, după cum pomeneau oamenii?

. . . .

Roțile de lemn loveau colbul gros al drumului. Boii o luară la fugă, cutremurîndu-și șoldurile grele, și amețira de atîta grabă.

„Tșaac, tșaac, dați fuga, dați fuga gentlemeni, dați fuga cît vă ține răsuflarea!"

Cînd căruța trecu prin fața școlii, unde locuia învățătorul din sat, Kamini, tînăra soție a învățătorului strigă din pragul ușii: „Căruțaș, spune, vrei să ne duci pînă la pajiștea Parateului, unde a coborît minunea minunilor?"

. . . .

Odată tîrgul încheiat, Kamini se urcă împreună cu fetița ei în fundul căruței.

Clopoțeii de la gîtul boilor zăngăniră și căruța porni din nou pe drumul către pajiște, trecu pe lîngă o livadă umbroasă și o coti pe un drumuleț, printre cîmpii de orez — o panglică roșie șerpuind printre valuri de un galben lucitor.

„Niciodată această minune nu-l va desfăta ei ochii" vorbi domol căruțașul, ca pentru el însuși, clătinîndu-și cu mîhnire capul.

„Ce ghinion... cum de și-a ales guta, dintre toate zilele săptămînii, tocmai pe cea de azi ca să-i înțepenească oasele, de nu poate nici să stea în picioare? Tot satul să vadă minunea numai ea să fie lipsită".

„Cine, căruțaș?"

„Bătrîna mea bunică. E nebună după drăcoveniile astea de mașini, nebună de-a binelea, azi, ca și pe vremea ei, de mult, cînd drumul de fier a venit pe aici întîia oară".

„Drumul de fier?" — zise Kamini cu mirare.

„Drumul de fier a venit tot așa, cu mulți ani în urmă"...

Căruțașul zîmbi. „Da' cine mai poate să numere cîți ani? Asta s-a întîmplat cînd bunica era de 14-15 ani".

„Dar ce s-a întîmplat pe atunci?" — se tîngui Kamini. „Spune-mi, căruțașule", glasul ei era rugător.

„S-a clădit o stație de cale ferată la Choorni, cam la o depărtare de un ceas de Sonamitti al nostru".

„Da. Și pe urmă?"

„Bunica era de 14-15 ani. Abia se cununase".

„Te ascult!", zise Kamini, cînd căruțașul tăcu din nou.

„Mai văzuse bunica locomotive și trenuri trecînd ca fulgerul, scuipînd fum negru, dar pînă la urmă ea a putut să vadă unul de aproape, stînd pe loc ca un elefant. Și a putut să întindă mîna și să-i pipăie pielea de oțel, căci bunicul îi citise gîndul în suflet și o luă, într-o zi, cu căruța la Choorni".

Bishan se încălzise povestind.

Își lăsă boii în voia lor, se întoarse cu fața spre cea care îl asculta.

„Intr-o zi bunicul o luă cu dînsul la gara Choorni. S-au așezat amîndoi pe podeaua de piatră ca să aștepte. Auziră bubuitul a douăzeci și unu de tunete și locomotiva sosi în plină goană, un monstru trăgînd după el un șir de vagoane din metal și lemn, ...lucind din pricina sticlei și a vopselei. După ce răsuflă de cinci ori din adîncul pieptului, bunica rămase ca țintuită privind cu ochii mari și gura larg deschisă.

Intîi ea se aplecă jos de tot ca să privească cele o sută de roți. Apoi se duse la locomotivă, și-i aruncă trupului acela uriaș și negru, pătat de sudoarea trudei, o privire lungă de tot. Aruncă o privire lungă de tot și oamenilor care conduceau monstrul. Apoi se întoarse, își aținti privirile ici și colo ca să vadă luminile care ardeau fără ulei, evantaiele care făceau vînt fără să fie mișcate de nici o mînă, și-și roti ochii într-o parte și alta, ca să se uite cînd la unul, cînd la altul dintre călători, bărbat, femeie sau copil. In cele din urmă, cînd locomotiva porni cu o lungă zvîcnitură, șuu-șuu, șuu-șuu, vagon după vagon, înaintînd repede și liniștit, ca și cum ar fi alunecat pe un lac înghețat, bunica rămase din nou ca împietrită. A trebuit să treacă o bună bucată de vreme pînă cînd își recăpătă graiul.

Se întoarse atunci spre bunicul și spuse: Vasăzică există cu adevărat un astfel de chip al măreției și al forței! Cu siguranță că am meritat prin douăzeci și una de fapte bune norocul de a-l vedea. Și-și împreună palmele pe frunte pentru a saluta imaginea măreției. Bunicul izbucni în rîs, dar colțurile ochilor i se umeziseră. Două-trei zile mai tîrziu, ei veniră din nou la Choorni. De data asta își cumpărară bilete și merseră cu trenul. Au coborît la prima oprire, și-au făcut tot drumul la întoarcere pe jos".

Bishan se întrerupse puțin, dezlipindu-se de imaginile trecutului, care-i năpădiseră mintea. Vocea i se făcu mai blîndă.

„E bătrînă, dar e nebună după drăcoveniile astea de mașini, la fel de nebună ca și în zilele ei de odinioară".

„Ce păcat că nu poate vedea și ea minunea zburătoare, zise Kamini înduioșîndu-se. Ar fi fost la fel de zguduită ca odinioară, zguduită pînă în măduva oaselor".

. . . .

Incepea să se zărească mulțimea. Căruța se opri. Bishan scoase animalele din jug.

„Faceți loc mamei de la școală" spuse el, croindu-și cu greu drumul prin grămada de oameni.

Așa de mică minune! Bishan era dezamăgit. Un greier! N-avea nimic din forța și demnitatea unei locomotive uriașe. O siluetă caraghioasă cu două roți ca și cum în cer s-ar întinde șosele pavate! Inchipuie-ți numai un șoim cu roți, în loc de picioare. Aripile arătau prea bățoase ca să se îndoaie sau măcar să bată din ele. Coada — cu un capăt ca de pește. Cu două lame în bot, arătînd ca niște arme bune de luptă. Intr-o bătălie în văzduh pilotul le-ar putea manevra și ar putea spinteca cu ele burta dușmanului. Bunica nu pierduse prea mult. Bishan se simți ușurat și fericit. Dar nu trebuia să-i răpească visul ei cel mai scump.

„Bunico, îi va spune el, vagonul aerian e de două ori mai mare decît locomotiva. Se oțărăște cu puștile lui, ca un porc mistreț. Pentru că este un adevărat luptător; miroase cît de colo a soldat și cînd te uiți la el te cuprinde frica".

Bunica o să asculte cu mare atenție și o să dea din cap încîntată: „E așa cum am crezut. Ramayana, epopeea noastră din timpurile străvechi, ne spune totul despre carele zburătoare care existau pe atunci. Bishan, băiatule, viața este o roată uriașă. Se învîrtește încet în vîltoarea vremii, cît un deget într-o sută de ani. Lucrurile din vîrf se pierd din vedere prin învîrtirea roții, dar trecerea timpului le face să apară din nou".

Nu, bunica nu trebuie să-și schimbe imaginea pe care și-o făurise despre minunea zburătoare, își spuse Bishan cu hotărîre.

Alături de pilot se agita chipul grăsun al lui Roghunath, polițistul satului care-l imita, după cum spuneau cu un sarcasm rece femeile, pe Lat, guvernatorul Bengalului. Ce zarvă mai stîrnea cînd striga: „Ina poi, oameni buni, dați-vă mai înapoi, că altfel bătaia aripilor o să vă mături, din toate părțile, ca pe niște paie". Căci mașina era gata să pornească. Și nimeni nu putea să spună de ce aterizase. Polițistul își umfla pîntecul de parcă ar fi cunoscut pe deplin taina, dar din tulburarea și paloarea chipului său se vedea cît de colo că se preface.

Inima fiecăruia, bărbat, femeie sau copil încetă să mai bată cînd lamele lungi prinseră să se miște. Cînd mașina se azvîrli înainte ca un berbec turbat, se răsuci, o porni dintr-o dată și se ridică în văzduh, mulțimea suspină ca un singur om. Mașina luă viteză repede și urcă gemînd scările cerului cu aripile.

. . . .

Căruțașul se desprinse din mulțime, îngîndurat, cu ochii plecați în jos. Șoimul de Oțel n-a fost mai prejos de imaginea pe care și-o făurise bunica. O imagine a forței și a măreției care întrecea cu mult locomotiva. Ca s-o vezi trebuia să dobîndești norocul ăsta prin douăzeci și una de fapte bune...

Boii pășteau mulțumiți iarba. Bishan îi înjugă din nou și stătea lîngă ei, sprijinindu-se pe spinarea unuia dintre animale, pierdut în gînduri.

Șoimul de Oțel avea viteză mare și înainta mai repede decît locomotiva și chiar decît o ființă înaripată. Și cu toate acestea, pentru ce viteza trebuia să înghită cu atîta lăcomie depărtarea? Pentru ce să te căznești să ajungi la capătul călătoriei într-o oră sau două?

Bishan oricît s-ar fi gîndit, nu putea să înțeleagă. Nu era mult mai ușor s-o pornești la drum într-o căruță solidă, trasă de boi, cu osiile bine unse?

. . . .

De ce toată graba asta, de ce să înghiți cu atîta lăcomie depărtările? Bunica trebuie să știe răspunsul, ea care e nebună după drăcoveniile astea de mașini, nebună de tot. Bunica ar fi putut să se uite la minunea zburătoare și să facă în închipuirea ei o plimbare cu ea, zumzuind puternic și alergînd de pe un cer pe altul, ca o stea ieșită din minți. Bunica avea felul ăsta de a gîndi. Il avea cînd era tînără, și-l mai avea încă și acum, cînd părul ei nu mai avea nici măcar o singură șuviță neagră, cînd își pierduse toți dinții și cînd tristețea și grijile îi stăteau înscrise pe frunte, adînc întipărite în fiecare din sutele de zbîrcituri.

. . . .

Bishan își ridică fața către cer, scrutînd urma Șoimului de Oțel, cu un fel de sfidare în priviri.

Ce-ar fi fost, dacă ea ar fi fost aici, bătrîna bunică, călătorind pe Șoimul de Oțel? Și Bishan își simți inima răspunzînd acestei ciudate închipuiri. N-o să fie mult mai zguduită decît atunci cînd a văzut pentru prima oară locomotiva, sau cînd a călătorit într-un vagon, zdruncinată și legănată totodată?

Ce lucruri minunate există pe lume! Numai că pentru a le vedea trebuie să dobîndești norocul prin douăzeci și una de fapte bune.

Cu ochii fascinați, el se dărui închipuirii... Iată acolo, pe bunica bătrînă cu visul ei modern, urcată pe marele Șoim de Oțel. Ea, care era un om obișnuit, ea, una din făpturile umile, din sînge și oase, ale pămîntului, se înălțase pe culmi!

Ei, frate pilot, ai grijă să nu te rătăcești. Ai grijă să nu te lovești de o stea călătoare. Ori să te apropii cumva prea mult de soare și aripile Șoimului să ardă, topindu-se ca gheața în timpul verii. Ai grijă să nu te îneci în împărăția întunecată a funestului Saturn. Ai grijă să nu fii condamnat să rătăcești, pierdut pe căile cerului, și să nu te mai poți întoarce niciodată pe pămînt. Ai grijă, hei, frate pilot.

Clopoțeii nerăbdători zăngăniră ca să-i întrerupă visarea, pe cînd el sta sprijinit de șoldul gras al boului său, cu gîtul întins, cu gîndul departe. Căci Bishan, căruțașul din Sonamitti, s-a lăsat dus de curentul veacului și călătorea acum, împreună cu bunica lui, pe Șoimul de Oțel care zumzuia din toate puterile.

Traducere de **Mara Nicolau**

ANIL ROY CHOUDHURY „Fiicele pămîntului"

UMBERTO SABA

De curînd (25 august 1957), a murit Umberto Saba, reprezentantul major al poeziei italiene contemporane.

S-a născut în Trieste, la 9 martie 1883. A trăit în marele port adriatic întreaga sa viață, doar cu un intermezzo florentin în timpul celui de al doilea război mondial. Librar, anticar și colaborator la principalele reviste ale Italiei, el este autorul a numeroase volume de poezii dintre care, faimoase între toate sînt Cantionierul său, piatră de hotar pe drumurile moderne ale poeticei italiene și Figure e Canti.

Noutatea poeziei lui Saba după triada neoclasică Carducci, Pascoli, D'Annunzio, constă în meditația melodioasă, în trăirea intensă într-o climă în care se raționează și se contemplă simplu și muzical. Melancolia senină și pesimismul calmat în idilă sînt alte două caracteristici ale poetului, doritor de cele mai multe ori de a se scufunda în sine și în marea însuflețită a lucrurilor. Dar Saba este și intens autobiografic, cîntărețul universului său minor, al prăvăliei sale de cărți, al prietenilor săi triestini, al cafenelei, al iubitei numită franciscan Chiaretta.

Muza lui se definește îmbrăcată în „simple vestminte", opusă total, în intimitatea ei, pompozității și fastului sonor neoclasic.

Claritatea formei este o altă definiție a poeziei sale. Inclinîndu-se asupra lucrurilor, Saba găsește o claritate dialectică; pentru el viața nu poate fi altfel decît rîs și plîns împreună. Sceptic inițial, poezia lui Saba e totuși sub semnul — evanescent dar vizibil ca o auroră — al speranței de mai bine.

Așa cum se va vedea din versurile care urmează în traducere, în Saba există o voință, care a putut fi numită disperată, de a se regăsi asemenea oamenilor obișnuiți, în bucurie ca și în durere.

A. B.

BURGUL

Pe străzile acestui oraș
Mi s-a întîmplat odată
Un lucru minunat.

A fost ca un suspin
Dorința neașteptată
De a ieși din mine însumi.
De a trăi viața
Tuturor,
de a fi ca toți,
ca oamenii
tuturor zilelor.

Nu am avut vreodată o bucurie mai mare
Și nici nu voi avea, o sper, întreaga viață
Aveam douăzeci de ani atunci
Și eram bolnav. Pe străzile
noi ale orașului dorința
ca un suspin m-a cuprins
Și m-a făcut al ei.
Acolo unde
în dulcea vreme a copilăriei
puține și risipite
cățărătoare case vedeam
pe golul colinei,
răsărea un ORAȘ fremătător
de munca omului. Și în el
am suferit și pentru prima oară
dorința dulce
și puternică
de a pătrunde cu viața mea
în calda viață a tuturor,
de a fi ca toți,
ca oamenii
tuturor zilelor.
De a avea credința
tuturor, de a spune
cuvinte, de a face
lucruri pe care fiecare le înțelege
și sînt ca vinul și ca pîinea
ca femeile și copiii
valori
ale tuturora. Dar un colțișor
lăsam dorinței,
o mică fereastră de azur
pentru a mă contempla de-acolo,
pentru a mă bucura
de înalta bucurie dobîndită,
de a nu mai fi eu,
de a fi numai atît — printre oameni
un om...

CUVINTE

Cuvinte,
In care inima omului se oglindea
nudă, surprinsă, la început,
un colț caut pe lume, o oază favorabilă
ca să vă șterg cu lacrimile mele
de minciuna care vă orbește.
Impreună cu amintirile de spaimă
Mucila voastră s-ar topi ca zăpada
Sub semnul soarelui.

In romînește de **Alexandru Balaci**

Binecuvîntarea lui Mac Carthy!

Henri Wiessing este un cunoscut publicist și scriitor olandez, care desfășoară de cîteva decenii prin presă o neobosită activitate democratică, antifascistă.

Intîmplarea relatată mai jos este un episod recent, de ajuns de neobișnuit și nu lipsit de o notă de umor, al acestei activități.

In zilele contrarevoluției din Ungaria, conducerea P.E.N.-clubului olandez hotărî să excludă pe acei scriitori, membri ai săi, care refuză să condamne public sau în scris acțiunile armatei sovietice la Budapesta. Henri Wiessing, ca și cunoscutul scriitor Theun de Vries, a refuzat să facă declarația cerută.

„Cînd, după un timp oarecare, am primit de la conducerea clubului înștiințarea oficială de excludere — scrie despre aceasta Henri Wiessing în numărul 7 al revistei „Inostrannaia Literatura", — am început să studiez minuțios statutul clubului.

Am constatat astfel că conducerea nu are dreptul, fără aprobarea adunării generale, să ne excludă pe noi ca scriitori comuniști. De aceea, am hotărît să fac contestație la Tribunal, convins că dușmanii mei politici vor fi nevoiți să mă reprimească. Ar fi fost foarte distractiv..."

Intenția lui Wiessing a fost însă aflată de președintele P.E.N.-clubului. Acesta s-a grăbit să convoace ad-hoc o adunare care să dea girul ei hotărîrii conducerii și să legalizeze astfel măsura arbitrară luată nestatutar. (In semn de protest, o serie de alți scriitori și-au prezentat demisia din P.E.N.club).

Lui Wiessing nu i-a rămas decît să facă cunoscute publicului larg metodele nedemocratice, arbitrariul și legătura conducătorilor fascizanți ai P.E.N.-clubului. Insă coloanele presei burgheze de mare tiraj din Olanda rămîn de mulți ani închise în fața acestui eminent publicist. Numai un ziar studențesc din Amsterdam „Propria cures", la care Wiessing lucrase în 1901 și care are tradiția de a nu refuza materiale ale vechilor săi colaboratori, a acceptat să publice articolul.

Cum să ajungă totuși la cunoștința marelui public, ceea ce presa noastră burgheză nu vrea să publice? s-a întrebat Wiessing. „Marele satiric Juvenal a spus odată: Facit indignatio versum. M-am decis: dacă binecunoscutul Mac Carthy s-ar situa în mod public de partea conducătorilor P.E.N.-clubului olandez, atunci toți vor vedea cine este adevăratul lor înger păzitor. Poate olandezii vor înțelege atunci, în sfîrșit, pe ce drum sînt împinși".

In felul acesta a luat naștere următoarea scrisoare:

Mr. Senator Joseph Mac Carthy
Washington — Senatul U.S.A.

Domnule Senator,

Din toate societățile de scriitori din Europa Apuseană, pînă acum numai P.E.N.-clubul olandez a exclus din rîndurile sale pe comuniști.

Tocmai pentru că doctrina D-voastră prinde atît de greu rădăcini, conducerea P.E.N.-clubului nostru are nevoie de sprijin. Nu doriți oare să fiți atît de amabil să expuneți, măcar în cîteva cuvinte, părerea D-voastră asupra acestei inițiative, pentru ca să o pot transmite celor 200 de membri ai P.E.N.-clubului și să o public în ziarele de tiraj din Olanda?

Cu mulțumiri anticipate, un fost scriitor și ziarist olandez, Wiessing
Dr. H. P. L. Wiessing,
461 Kerkstraat, Amsterdam-Olanda

★

Lui Mac Carthy, scrisoarea i-a produs probabil o mare bucurie, deoarece a răspuns fără întîrziere:

„Senatul U.S.A."
Comisia acțiunilor guvernamentale
6.II.1957

D-lui H. P. L. Wiessing
461 Kerkstraat, Amsterdam-Olanda

Stimate Doctore Wiessing

Confirm primirea scrisorii Dvs. din 30.I. cu privire la P.E.N.-clubul din Olanda și vă mulțumesc pentru ea. Deși nu am informații asupra organizației Dvs., eu sînt sigur că ați făcut un mare serviciu prin excluderea comuniștilor din organizația Dvs.

Vă trimit un exemplar al cărții mele „MacCarthysmul luptă pentru America", care poate vă va interesa.

Cu cele mai bune urări,
Al Dvs. sincer Mac Carthy

P. S. Cartea arătată vi se trimite separat.

★

Lui Wiessing nu i-a rămas decît să-și facă datoria față de conducerea P.E.N.-clubului:

4 martie 1957

Conducerii P.E.N.-clubului din Olanda — Amsterdam

Stimați Domni,

După cum am mai anunțat în „Propria cures", în 8.II. vă transmit scrisoarea primită de la Mr. Mac Carthy, care a răspuns astfel la rugămintea mea de a-și comunica părerea despre inițiativa și acțiunile P.E.N.-clubului din Olanda.

Veți găsi anexate copia scrisorii mele și a lui Mac Carthy. Din aceasta din urmă veți afla că el mi-a trimis și cartea „MacCarthysmul". La prima Dvs. cerere o voi trimite imediat președintelui organizației Dvs. Dvs. ați început deja să acționați, deși în proporții mai mici, asemenea lui Mac Carthy, dar poate nu aveți încă suficientă pregătire teoretică. Cred că președintele Dvs. va fi foarte mulțumit de posibilitatea de a studia mai profund doctrina.

Am onoare, domnilor, să rămîn sluga Dvs. supusă

Wiessing

Aceste scrisori au fost publicate numai în ziarul comunist olandez „De Waarheid" și în cîteva foi provinciale.

Despre ele au aflat însă cercuri largi de ziariști, scriitori și intelectuali burghezi, pentru care maccarthysmul devenise încă înainte mai mult decît ridicol și în rîndurile cărora acest original schimb de corespondență a provocat multă vîlvă, mult haz și a lămurit multe.

Intr-adevăr, nu se putea da un gir mai „onorabil" și mai competent acțiunii P.E.N.-clubului olandez, decît însăși lauda părintelui maccarthysmului...

S. Carp

UN MESAJ AL LUI ELUARD

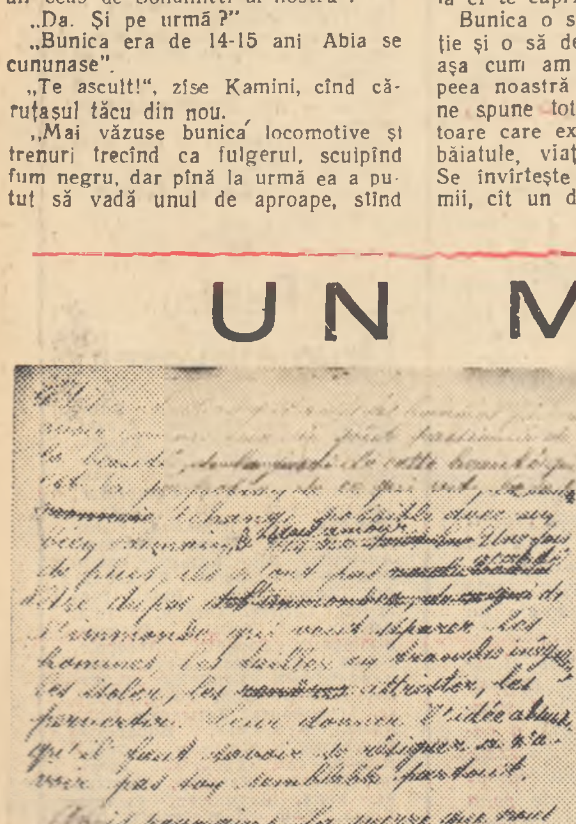

De curînd, Biblioteca Academiei R.P.R. a primit în dar de la Paris, din partea d-nei Colomba Voronca, soția regretatului poet Ilarie Voronca, un manuscris reprezentînd un fragment dintr-o conferință pe care Paul Eluard a ținut-o la posturile de radio franceze, imediat după eliberarea Parisului.

In aceste rînduri, în care vibrează calda simțire a unui francez față de poporul romîn, în momentul apropierii victoriei asupra fascismului, regăsim mesajul Franței combatante, al rezistenței și al macquis-ului către acela care, aici, în sud-estul Europei, au luptat pentru a-și păstra libertatea și ființa.

„Timp de 4 ani — scrie Paul Eluard, evocînd perioada cruntă a războiului antifascist — Franța s-a luptat contra ipocriziei și contra celei mai groaznice cruzimi. Am avut prieteni romîni care mi-au vorbit prea mult de țara lor, pentru a mă putea îndoi un singur moment de sentimentele voastre față de noi".

Niciodată poporul nostru nu a crezut că fascismul a îngenuncheat Franța. Și în vremurile de restriște ne-au ajuns versurile patriotice ale lui Paul Eluard. Chemarea poetului luptător francez adresată poporului nostru își păstrează întreaga actualitate, astăzi, cînd în unele părți ale lumii se încearcă reînvierea acelor forțe întunecate de pe urma cărora omenirea a suferit atît.

Plimbîndu-mi mîna peste foile scrise cu slovă apăsată și clară, peste hîrtia pe care s-a aplecat el, cîntărețul dragostei și al luptei, al libertății și al speranței, parcă îi auzeam aievea vocea, adresîndu-se, pe calea undelor poporului romîn:

„Prieteni romîni, războiul pe care l-am dus, pe care îl ducem noi, poeții, de cînd e lumea lume, este războiul împotriva obscurantismului, împotriva sclaviei. Pe străzile Parisului, pe baricadele acelui august 1944, ca și în macquis-ul întregii Franțe și pe frontul Alsaciei, luptătorii francezi au privit și privesc pe barbarii care se retrag, cu o privire încărcată de lumină ca aceea a poetului inspirat".

Un manuscris, o caldă mărturie de prietenie, care prin bunăvoința doamnei Voronca, vine să îmbogățească fondurile Bibliotecii Academiei.

Ion Crișan

Redactor-șef: Zaharia Stancu. *Colegiul redacțional*: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu *(redactor-șef adjunct)*, Eugen Jebeleanu, George Macovescu, Ion Mihăileanu, V. Mîndra *(redactor-șef adjunct)*, Mihail Petroveanu *(redactor-șef adjunct)*, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

OASPEȚI DIN R. P. UNGARA

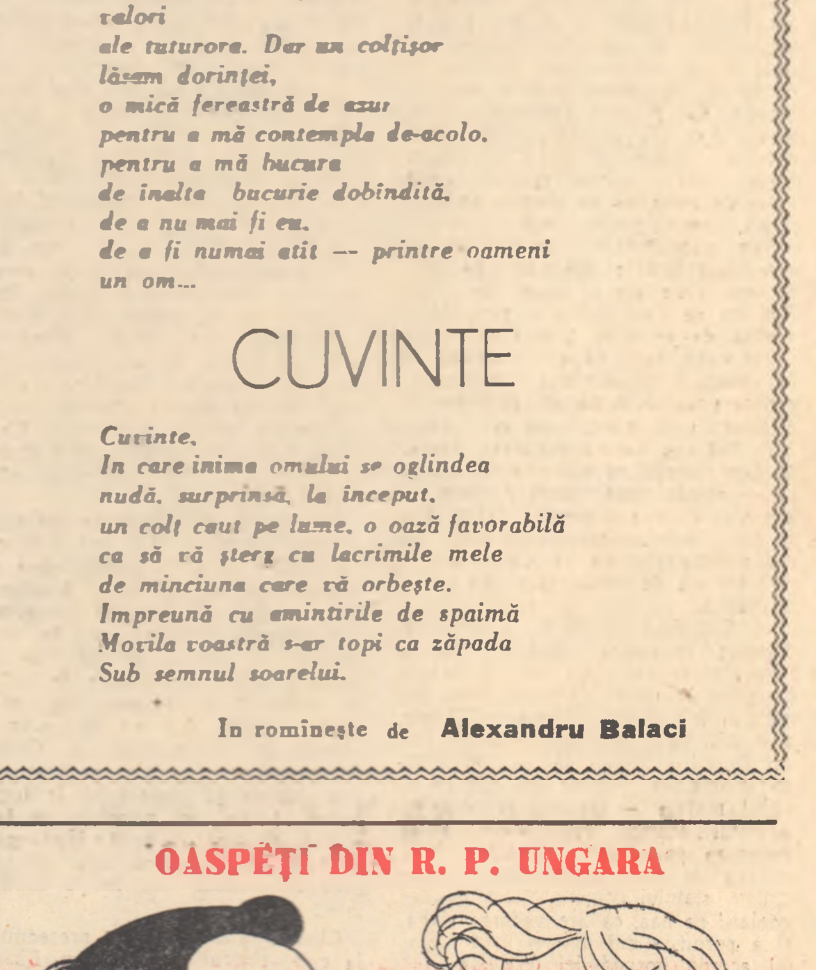

TATAY SANDOR
scriitor

MORICZ VIRAG
scriitoare

Desene de ROSS

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon 1.39.36; 1.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon: 7.79.46 ABONAMENTE: 3 luni 6,50; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25